پەقەت ئەسلەپ يانغايمەن، ئاھ! تۇنجى مۇھەببتىم،

تەقدىرنىڭ قىسمىتى بىلەن ھەممەمز ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا جەم بولدۇق. كەلگۈسىدە ۋەتەن ئۈچۈن، ئەڭ ئاددىيسى ئۆزىمىز ئۈچۈن بىر كىشىلىك قىممەت يارىتىش ئۈچۈن تىرىشماقتىمىز. كۆز ئالدىمىزدا بىزگە مەڭگۈ ئۇنتۇيالمىغۇدەك ھېكمەت بىرىۋاتقان جاپاكەش ئۇستازلار، ئۆزلۈك ۋە كەملىكىمىز ئۈچۈن كەسىپىمىزگە ئىشتىياق باغلىغان دوكتۇر-ئاسپىرانت ئاكا-ھەدىلىرىمىز، تىرىشىش ئارقىلىق ئۆز غايىسىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرۇۋاتقان ساۋاقداشلىرىمىز بىزگە پەخرلىنىش تۇيغۇسى ۋە ئىزدىنىش روھى ئاتا قىلماقتا. قىنى، ئۇلارنىڭ كۆڭۈل سۆزىنى ئاڭلاپ بېقىڭ! ئۇلار زادى ئۆزى ۋە بىز، دۇنيا ۋە كەلگۈسى ھەققىدە نىمىلەرنى پىچىرلاۋاتقاندۇ؟

ئۇستازلار ئېيتىدۇ: ئۈمىد سىلەردە !

ساندا: فاكۇلتېت رەھبەرلىك تەشكىلىي ئاپپاراتى قايتىدىن تەشكىللەنگەندىن كېيىن، ئوقۇ-ئوقۇتۇش جەھەتلەردە قانداق پىلانلار بار؟

لىتىپ توختى (فاكۇلتېتىمىز مۇدىرى، دوكتور-ئاسپىرانتلار يېتەكچىسى): فاكۇلتېتىمىز قۇرۇلۇپ بەش يىللىق مۇساپىنى غەلبىلىك بېسىپ ئۆتتى. بۇنىڭدىن كېيىنكى ئوقۇ-ئوقۇتۇش ۋەزىپىمىز تېخىمۇ شەرەپلىك ۋە ئېغىر. بۇنىڭدىن كېيىن بىزنىڭ خىزمىتىمىز يەنىلا ئوقۇ-ئوقۇتۇشتىن ئىبارەت بۇ مۇقەددەس ۋە تۇپ ۋەزىپىمىزنى خەلقىمىز، ئوقۇغۇچىلىرىمىز ۋە ئوقۇغۇچىلىرىمىزنىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ كۈتكىنىدەك ياخشى ئادا قىلىشقا مەركەزلىشىدۇ.

بۇ جەھەتتە سان ۋە سۈپەتنى تەڭ تۇتىمىز. سان دېگىنىمىزدە، ھازىرقى ئوقۇغۇچىلارنىڭ سانىنى، ھەر يىلى 40نەپەر تولۇق كۇرس ئوقۇغۇچىسى قوبۇل قىلىش نىسبىتىنى مۇقىم ساقلاش ئاساسىدا، ئاسپىرانتلارنىڭ سانىنى يىلدىن-يىلغا كۆپەيتىشكە تىرىشىمىز، بۇنىڭدىن باشقا يەنە بىلىم ئاشۇرىدىغانلار، سىرتتىن دەرس

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئاڭلايدىغانلار، دوكتور ئاشتىلار، چەتئەللىك ئوقۇغۇچىلار، ئالاھىدە تەربىيىلىنىدىغانلارنىڭ سانىنىمۇ يىلدىن-يىلغا كۆپەيتىمىز. پۈرسەت بولسا يەنە جەمئىيەتتە كۆرس ئېچىپ تېخىمۇ كۆپ ئادەمنى تەربىيىلەيمىز.

سۈپەت جەھەتتىن ئالساق، بىز فاكولتېتىمىزنىڭ قەدىمكى تۈرك تىلى، قەدىمكى ئۇيغۇر تىلى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىياتى، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىياتى قاتارلىق جەھەتلەردە ئۆزۈن يىللاردىن بۇيان جۇغلانغان ئەۋزەل شارائىتلىرىمىزنى تېخىمۇ مۇستەھكەملەپ، بۇنىڭدىن كېينكى ئوقۇتۇش ۋە تەتقىقات جەھەتلەردە مەملىكەت ئىچى-سىرتىدىكى تەسىرىمىزنى تېخىمۇ كېڭەيتىمىز. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى كەسپداشلار بىلەن بولغان ئىلمىي ئالماشتۇرۇشنى كۈچەيتىپ، ئۆزىمىزنىڭ يېتەرسىزلىكلىرىمىزنى تولۇقلاپ، فاكولتېتىمىزنىڭ ئابرويىنى تېخىمۇ يۇقىرى كۆتۈرۈپ، كەسپىمىزنى تېخىمۇ كۆپ ئوقۇغۇچىلار كېلىپ ئوقۇشىنى ئارزۇ قىلىدىغان بىر كەسىپ قىلىپ قۇرۇپ چىقىمىز!

سادا: فاكۇلتېتىمىز ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ خىزمەت تېپىش مەسىلىسىگە قانداق قارايسىز؟

لىتىپ توختى (فاكۇلتېتىمىز مۇدىرى، دوكتور-ئاسپىرانتلار يېتەكچىسى): فاكولتېتىمىزدا ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىيات كەسپىنى پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ خىزمەت تېپىش مەسلىسى ئۇستىدە ھەممىمىز باش قاتۇرماقتىمىز. بۇ بىزلا يولۇقۇۋاتقان مەسىلە بولماستىن، مەملىكەت بويىچە ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ خىزمەت تېپىش تەس بولۇۋاتقان ئومۇمىي ئەھۋالىنىڭ بىر ئىنكاسىدۇر. بۇ مەسىلىگە ھۆكۈمىتىمىز، دۆلەت رەھبەرلىرىمىز كۆڭۈل بۆلۈۋاتىدۇ. بۇ مەسىلە دۆلىتىمىز ۋەزىيىتىنىڭ مۇقىملىقى، جەمئىيىتىمىزنىڭ ئىناقلىقى بىلەنمۇ مۇناسىۋەتلىك چوڭ ئىش قاتاردا تۇتۇلۇۋاتىدۇ. شۇڭا، مەكتىپىمىز ۋە فاكۇلتېتىمىز رەھبەرلىكىنى ئوقۇغۇچىلارنىڭ خىزمەت تېپىش ئىشىنى بۇندىن كېيىن مۇشۇ كەسىپلەرنىڭ داۋاملىق مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇش-تۇرالماسلىقى بىلەن باغلاپ جىددى تەدبىرلەرنى قوللىنىپ ئىمكان قەدەر كۆپ ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىرىنچى تۈركۈمدە خىزمەتكە ئورۇنلىشىشىنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشماقتىمىز. بۇ جەھەتتە بىزگە بولغان بىسىم ۋە تۇرتكە تەڭ مەۋجۇت. بىزنىڭ خۇشال بولىدىغىنىمىز ئوقۇغۇچىلىرىمىزنىڭ ئومۇمىي سەۋىيىسى ياخشى، ساپاسى يۇقىرى، بىلىم دائىرىسى كەڭ، بىرگە ماھىر كۆپكە قادىر، خەنزۇچە ۋە چەتئەل تىلى سەۋىيىسى ۋە كومپيۇتېر بىلىملىرى ئوخشاش كەسىپتىكى باشقا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭكىدىن يەنىلا يۇقىرى. شۇڭا بازار ئىگىلىكىگە يۈزلىنىپ، ئوقۇغۇچىلارنىڭ خىزمەت تېپىشىنى ھۆكۈمەت بىر تۈتاش تەقسىم قىلىشتىن، ھازىرقى ئادەم ئىشلەتكۈچى ئورون بىلەن خىزمەت ئىزدىگۈچىلەر ئۆزلىرى كېلىشىپ ھەل قىلىشقا يۈزلەنگەن بۇگۈنكى كۈندىمۇ، بىزنىڭ مۇشۇ كەسىپنى پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىش نىسبىتى يەنىلا يۇقىرى بولماقتا. بىز بۇنىڭدىن خۇشالمىز ھەم بۇ جەھەتتە يەنىمۇ تىرىشىپ يېڭى نەتىجىلەرنى يارىتىمىز.

سادا: فاكۇلتېتىمىز ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىياتى كەسپىدە ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھازىرقى ئۆگىنىش، قىزىقىش ۋە ئىزدىنىش ئەھۋالىغا قانداق قارايسىز؟

ئابدۇرەئوپ تەكلىماكانى (فاكۇلتېتىمىز چاغاتاي ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى، دوكتور-ئاسپىرانتلار يېتەكچىسى): فاكولتېتىمىزنىڭ ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىياتى كەسپىگە ھەر يىلى 40 نەپەردىن ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىنىۋاتىدۇ. بۇ يىل ئوقۇش پۈتتۈردىغان ئوتتۇز سەككىز نەپەر 2004-يىللىق سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرىدىن ئون ئىككى نەپىرىنىڭ ماگىسترلىق

ئىمتىھانغا قاتنىشىپ، ئون ئىككى نەپىرىنىڭ ئۆتكەنلىكى ئەھمىلىيەتتىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئەۋلادلارنىڭ تىرىشچانلىق كۆرسىتىش جەھەتتە يىلدىن يىلغا ئالغا ئىلگىرىلەۋاتقانلىقى ئەھمىلىيەت. ھازىر ئالىي مەكتەپلەردە، خەنزۇ تىلى بىلەن ئىنگلىز تىلى قاتارلىق چەتئەل تىلىنىڭ ئۆگىنىشىگە نىسبەتەن ئېنىق تەلەپ، ئېنىق ئۆلچەك بار. ئەمما مىللىي تىل-يېزىق ئۆگىنىشىگە قارىتا، زادى قانداق بىر سەۋىيىگە يەتكۈزۈش جەھەتتە ئېنىق بىر چەك، روشەن بىر ئۆلچەك يوق. مۇشۇنداق ئەھۋالدىمۇ، ئوقۇغۇچىلىرىمىزنىڭ مىللىي تىل-يېزىقىمىزنى ۋە ئەدەبىياتىمىزنى قوغداش، ئالغا قاراپ راۋاجلاندۇرۇش ئېڭى ئاساسدا، بار ئىمكان بىلەن تىرىشىپ ئۆگىنىشىگە رىغبەتلەندۈرۈش، نەق پاكىت، ئەھمىيەتلىك مىساللار ئارقىلىق، ئۇلارنىڭ ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىياتى كەسپى بويىچە ئۆگىنىشىنى يېڭىدىن پەللىگە كۆتۈرۈش ھەممىزنىڭ ئورتاق بۇرچىدۇر.

ساداـ: سىزنىڭچە، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ۋە ئەدەبىياتى ئۆگىنىشىنىڭ ھازىرقى تۈرمۈشىمىزغا نىسبەتەن قانداق پايدىسى ۋە ئەھمىيىتى بار؟

ئابدۇرەئوپ تەكلىماكانىي (فاكۇلتېتىمىز چاغاتاي ئۇيغۇر تىل-ئەدەبىياتى ئوقۇتقۇچىسى، دوكتور-ئاسپىرانتلار يېتەكچىسى): مېنىڭچە، ئۇيغۇر زىيالىيلىرىنىڭ ھەممىسى چاغاتاي ئۇيغۇر تىلىنى ئۆگىنۈۋېلىشى كېرەك. چاغاتاي ئۇيغۇر تىلىنى ئۆگەنگەنلەر تۆۋەندىكىدەك پايدىنى كۆرىدۇ:

بىرىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ئاساسىي بىلىملىرىنى ئۆگەنگەنده، ئۇيغۇر كىشى ئىسىملىرى ئىچىدىكى مۇسۇلمانچە تەركىبلەرنىڭ مەنە-ئۇقۇم دائىرىسىنى توغرا ۋە تولۇق شەرھلەپ بەرگىلى بولىدۇ.

ئىككىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ئاساسىي بىلىملىرىنى ئىگىلىگەنده، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىدىكى خېلى بىر بۆلەك سۆزلەرنىڭ كېلىش مەنبەسى ۋە فونېتىك ئۆزگىرىش قانۇنىيىتىنى بىلىۋالغىلى بولىدۇ.

ئۈچىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ۋە چاغاتاي ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى ياخشى ئۆگەنگەنده، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر شېئىرىيىتىدىكى كلاسسىك شائىرلارغا تەقلىد قىلىنغان شېئىرلارنى ياخشى چۈشەنگىلى ۋە ئۇلاردىكى بەدىئىي گۈزەللىكتىن تولۇق بەھرىمەن بولغىلى بولىدۇ.

تۆتىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ئاساسىي بىلىملىرى بىلەن مەرپەتلىك بولغانـدا، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىدىكى خېلى بىر بۆلەك سۆزلەردە ئىزچىل مەۋجۇد بولۇپ كېلىۋاتقان فونېتىكىلىق ئۆزگىچىلىكلەرنىڭ سەۋەبلىرىنى بىلگىلى ۋە ئۇلارنى ئىلمىي ھالدا تونۇغرا شەرھلەپ بەرگىلى بولىدۇ.

بەشىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلىنى ياخشى ئۆگەنگەن ۋە ئوبدان تەتقىق قىلغانـدا، ئۇيغۇر تىلى سوستاۋىدىكى سۆز مەنىلىرىنىڭ كېڭىيىشى، تارىيىشى ۋە كۆچۈشى، شۇنىڭدەك سۆز-كەلىمىلەرگە كۆچمە مەنىلەرنىڭ يۈكلىنىشى قاتارلىق سىپمانتىكىلىق ھادىسىلەرنى دادىغا يەتكۈزۈپ شەرھلەپ كۆرسەتكىلى بولىدۇ.

ئالتىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى مەرپىتى ئۇيغۇر يەر-ناملىرىنى تەتقىق قىلىشتا، كەم بولسا بولمايدىغان مۇھىم رول ئويناىدۇ.

يەتتىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ساۋاتى ھازىرقى زامان ئۇيغۇر لۇغەتچىلىكىنىڭ سەۋىيىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشتە، مۇھىم تۈرتكىلىك رول ئويناىدۇ.

سەككىزىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى مەرپىتى كۈنىمىزدىكى سۆز-ئاتالغۇلارنى قېلىپلاشتۇرۇش ۋە توغرىلاپ ئىشلىتىش خىزمىتىدە، دەرىمەزگە يېتىدۇ.

توققۇزىنچى، چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى مەرپىتى

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئىنساننى ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى تېكىستلىرىنىڭ قەدرىگە تېخىمۇ يەتكۈزىدۇ، قىممىتىنى تېخىمۇ ئارتقۇزىدۇ. چۈنكى، ئەڭ ئېنىق گەپ بىلەن ئېيتقاندا، «چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى» دېمەك ئەمەلىيەتتە، «ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ تېكىست تىلى» دېمەكتۇر. ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنى شۇ قەدەر سېھىرلىك ۋە شۇ قەدەر جەزبىدار قىلغان نەرسە، ئۇنىڭدىكى گۈزەللىكتە تەڭدىشى يوق ئۈچيۈز ئاتمىش ئاھاڭدىن باشقا، ئۇ گۈزەل ئاھاڭلارغا «ئالتۇن ئۈزۈككە ياقۇت كۆز» كەبى ياراشقان، ئۆزىنىڭ پۈتمەس-تۈگىمەس ھاياتىي كۈچى ئارقىلىق، ئۇ يارقىن ئاھاڭلارنى تېخىمۇ جانلاندۇرغان ۋە جىلۋىلەندۈرگەن بىباھا ئۇيغۇر تىلىدۇر!

(ناۋادا بۇ توققۇز جاۋابنىڭ تەپسىلاتىنى كۆرەي دېسىڭىز «چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ھەققىدە مۇپەسسەل بايان» غا مۇراجىئەت قىلىڭ.)

سادا: 2009-يىللىق نورۇز كېچىلىكىدە 2006-يىللىق سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرى ئورۇنلىغان «قەدىمكى ئۇيغۇر تېكىستلىرىدىن ئارىيە» ناملىق نومۇر ھەممەيلەننى ناھايىتى تەسىرلەندۈردى. سىزچە، قانداق قىلغاندا قەدىمقى يادىكارلىقلىرىمىزنى تەتقىق قىلىپ، ھازىر ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرالايمىز ؟

مۇھەممەترېھىم سايىت (فاكۇلتېتىمىز قەدىمكى ئۇيغۇر تىلى ئوقۇتقۇچىسى، دوكتۇر-ئاسپىرانتلار يېتەكچىسى): ھازىر بىزنىڭ فاكۇلتېت ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئۆگىنىشتىكى ئەڭ مۇھىم بىر ئاجىز ھالقا بىرسى ئەڭ ئاساسلىق نەزەرىيە ۋە ئىلىم پەن تەتقىق قىلىش ئۇسۇلىنى ئىگىلەشتە ناھايىتى ئاجىز. بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىش ئۇنداق ئاددى ۋە ئوڭاي ئەمەس، بۇنى ھەممەيلەننىڭ ئۇزۇن ۋاقىت تىرىشىپ ئورتاق ھەمكارلىشىشى ئارقىلىق ھەل قىلغىلى بولىدۇ. بىزنىڭ ئەڭ ئالدى بىلەن ھەل قىلىدىغان مەسىلە ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۆگىنىش قىزغىنلىقىنى قوزغاش. مەن سىنىپتا ناھايىتى كۆپ تەكرارلايدىغان بەزى ئوخشىتىشلار بار: بىز ئۆزىمىزنىڭ يېقىن تۇغقىنىمىزنىڭ بوۋىقىنى قۇچىقىمىزغا ئالساق، ئۇ قۇچىقىمىزغا ھەتتا يۈز-كۆزىمىزگە سىيىپ-چىچىپ قويسا، تىللىماقتا يوق قاقاقلاپ كۈلۈپ، قايتىدىن ئۇنىڭ پەللەكلىرىگە سۆيۈپ كېتىمىز. ئەمما باشقا بىراۋنىڭ بالىسى قۇچىقىمىزغا سىيىش ئۇياقتا تۇرسۇن ئىشىكىمىزنىڭ ئالدىغا تاھارەت قىلىپ قويسا، كۈچۈكتىن-كۈچۈككە سېلىپ تىللاپ كېتىمىز. مانا بۇ ئىككى ئەھۋالنىڭ تۈپ سەۋەبى بالىغا بولغان مۇھەببەتنىڭ ئوخشىماسلىقىدا: ھەرگىزمۇ ئىككى بوۋاقنىڭ پوق - سۈيدۈكىنىڭ رەڭگى ياكى پۇراق-تەمىنىڭ ئوخشاشمىغانلىقىدا ئەمەس! بەزى بالىلار ئازراق يامغۇر ياغسا، دەرسكە چىقمايدۇ. ئەمما، بەزى يىگىتلەر رۇخسارلىرى بىلەن بىرەر يىراق يەرگە بېرىپ كۆرۈشۈشنى ۋەدىلەشسە، يامغۇر ياغامدۇ، قارمۇ ھەرگىز توسالغۇ بولالمايدۇ. مانا بۇ مۇھەببەتنىڭ، ھېسسىياتنىڭ كۈچى. بىز كۆپ ھېكايىلەرنى ئاڭلىغان. ئىلىم-پەنگە ئىشتىياق باغلىغانلار ھەرقانداق مۇشەققەتكە يولۇقسىمۇ قىلچە تەۋرەپ قالمايدۇ. دېمەك، بۇ يەردىكى ئەڭ ئالدىنقى مەسىلە ئوقۇغۇچىلاردا بىلىمگە بولغان قىزىقىش بولىشى لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن ئوقۇتقۇچى قولىدىن كەلگەن بارلىق ئىمكانىيەتتىن پايدىلىنىپ ئوقۇغۇچىلارنى بىلىمگە قىزىقتۇرۇشى لازىم. سىلەر يۇقىرىدا دەپ ئۆتكەن نورۇز كېچىلىكىدىكى «قەدىمكى ئۇيغۇرچە قوشاقلارنى ئوقۇش» ھەم مەدىنىي كۆڭۈل ئېچىش ھەم ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئاكتىپچانلىقىنى قوزغاشقا تۈرتكە بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىقتىدارىنى قىزىپ، بىلىم ئۆگىنىشكە بولغان ئىشەنچىسىنى تۇرغۇزۇشتا ناھايىتى ياخشى رول ئوينىدى. مېنىڭ كۆزۈمگە شۇ ئوقۇغۇچىلار ئىسسىق ئوت كۆرۈنىدۇ، ئۇلارنىڭ ئوماق، سەمىمىي، غەيرەتلىك

سماسى دائىم ماڭا مەدەت بېرىپ : «مۇئەللىم، سىز بىزگە قانچە كۆيۈنسىڭىز، بىز شۇنچە تىرىشىپ ئۆگىنىمىز » دەيدۇ. رەھمەت سىلەرگە! رەھمەت خەلقىمىزنىڭ مۇنەۋۋەر، جەسۇر ئوقۇغۇچىلىرى! سىلەرگە كۆز تەگمەسۇن. تىنىڭلار سالامەت، ئەخلاقىڭلار پەزىلەتلىك، بىلىمىڭلار چوڭقۇر بولسۇن!

چەتئەلدە ھەر قانداق بىرى ئۇيغۇر تىلى، ئۇيغۇر تارىخى ۋە ئۇيغۇر مەدەنىيىتى ھەتتا ئۇيغۇر ئىقتىسادىنى تەتقىق قىلغانلارنىڭ ھەممىسى قەدىمكى ئۇيغۇر تىلىنى ئۆگىنىدۇ. خەنزۇ مەكتەپنىڭ يەسلىسىدىن تارتىپ تاكى ئالىي مەكتەپكىچە توختىماي قەدىمكى خەنزۇ تىلىنى ئۆگىنىدۇ. ھەرقانداق بىر خەنزۇچە ئەدەبىياتشۇناس، تارىخشۇناس، مەدەنىيەتشۇناسنىڭ ھەممىسى قەدىمكى خەنزۇ تىلىنى پىششىق ئۆگىنىدۇ. خەنزۇ تىلشۇناسلارنىڭ ھەممىسىنى «قەدىمكى خەنزۇشۇناس» دېيىشكە بولىدۇ. دادىسى، ئاپىسى، بوۋىسى، مومىسىنى تونىمىغان ئادەملەرنى باشقىلار «نېرۋىسىدا چاتاق بار» دەپ قارايدۇ. شۇڭا نورمال ئادەملەرنىڭ ھەممىسى يەتتە ئەجدادىغچە ئىسمىنى ئېيىسىدە ساقلايدۇ. بىزنىڭ فاكۇلتېتنىڭ نامى «ئۇيغۇر تىل ـ ئەدەبىيات فاكۇلتېتى »، شۇنداق بولغاچقا كېسىپ ئېيتايكى: قەدىمكى ئۇيغۇرچىنى ياخشى ئۆگەنمىگەنلەر ھەرگىزمۇ ئىسمى ـ جىسمىغا لايىق «ئۇيغۇر تىل ـ ئەدەبىيات مۇتەخەسسىسى» بولالمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن قەدىمكى ئۇيغۇر تىلىنى ياخشى ئۆگىنىش ئۇنىڭ ئەقەللىي بىر تەلەپ.

يېقىندا فاكولتېتىمىزنىڭ ئوتتۇرا ياش ئوقۇتقۇچىسى ئابلىكىم مۇئەللىم 2005 ـ يىللىق سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرىنى بىر ئەھمىيەتلىك پائالىيەتكە ئۇيۇشتۇرۇپ مۇڭاپىقىيەت قازاندى. مەن ئالدى بىلەن ئابلىكىم مۇئەللىمگە، ئاندىن 2005 ـ يىللىق سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرىغا چىن دىلىمدىن رەھمەت ئېيتىمەن! سىلەرنىڭ ئەملىيىتىڭلار ھەقىقەتەن «كۆز قورقاق ، قول باتۇر» ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىدى. بىزنىڭ ئوقۇغۇچىلىرىمىزنىڭ ھەرگىزمۇ «دۆت» ئەمەسلىكىنى، بەلكى ناھايىتى «ئەقىللىق» ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىدى! ھەممەيلەنگە ئىلھام ۋە مەدەت بەردى! بۇنىڭدىن بۇنداق پائالىيەتلەرنىڭ تېخىمۇ كۆپ، تېخىمۇ چوڭقۇر مەنىلىك بولىشىنى، بولۇپمۇ ئىلىم ـ پەنگە تېخىمۇ باغلىنىشىنى، ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۆگىنىش ئاكتىپچانلىقىنى قوزغىشى، زېھنى قۇۋۋىتىنى ئاشۇرۇشقا پايدىلىق بولىشىنى ئۈمىد قىلىمەن!

مەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ تەنقىد ۋە مۇلاھىزىسىگە مۇھتاج! مەن بەزى مەسىلىلەر توغرىسىدىكى كۆزقاراشلىرىمنى، ھېسىياتلىرىمنى دائىم بىلوگ ئارقىلىق ئېلان قىلىپ تۇرىمەن. سىلەرنىڭ مۇلاھىزىلىرىنى قارشى ئالىمەن.

ئېلخەت ئادرېسى: **m_sayit@sina.com**

بەيدۇدىكى مۇلاھىزە ئادرېسى: **LOP_SAYIT**

(بەيدۇ تورىغا يۇقىرىقى خەتنى باسسىڭىزلا مۇناسىۋەتلىك ماقالىلەرنى تاپالايسىز.)

ساداسان: سىز ئۆتۈپ كېلىۋاتقان «تىلشۇناسلىقتىن ئومۇمىي بايان» دېگەن بۇ دەرسىنىڭ باشقا كەسىپى دەرسلەرنى ئوبدان ئۆزلەشتۈرۈشىمىزدە قانداق رولى بار؟

موللانىياز تۇرنىياز (فاكۇلتېتىمىز تىلشۇناسلىق پەنلىرى ئوقۇتقۇچىسى): تىلشۇناسلىق نەزەرىيىسى، يەنى ئومۇمىي تىلشۇناسلىق نەزەرىيىسى ئەلۋەتتە دۇنياداكى ئالتە مىڭ خىلغا يېقىن تىلنىڭ ئومۇمىي يەكۈنى ئەمەس (چۈنكى ھازىر ئۇستىدە تەتقىقات ئېلىپ بېرىلغان تىللار تېخى بىر نەچچە يۈزلا). ئەمما قانداقلا بولمىسۇن، ئومۇمىي تىلشۇناسلىق نەزەرىيىسى ھەرگىزمۇ مەلۇم بىر كونكرېت تىل ئۇستىدە ئېلىپ بېرىلغان تەتقىقاتنىڭمۇ يەكۈنى ئەمەس، يەنى ئۇ مەلۇم بىر تىل ئۇستىدە ئېلىپ

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بېرىلغان تەتقىقاتقا ئاساسلىنىپلا چىقىرىلغان يەكۈن ئەمەس. ئۇ ھەر ھالدا بىر نەچچە يۈز خىل تىل ئۈستىدە ئېلىپ بېرىلغان تەتقىقاتتىن بايقالغان تىل قانۇنىيەتلىرىدىن ئومۇمىيلاشتۇرۇلغان ۋە شۇلارغا ئاساسەن تىكلەنگەن نەزەرىيىلەردۇر.

كۆپ تىللاردىن ئومۇمىيلاشتۇرۇلغان نەزەرىيە مەلۇم بىر كونكرېت تىل ئۈستىدە ئېلىپ بېرىلىدىغان تەتقىقات ئۈچۈن دەستۇر رولىنى ئوينايدۇ.

مەلۇم بىر كونكرېت تىل ئۈستىدە تەتقىقات ئېلىپ بارغۇچىلار تەتقىق قىلىۋاتقان شۇ كونكرېت تىلدىكى بارلىق تىل ھادىسىلىرىنى تولۇق ئەسكە ئالالىشى ناتايىن ۋە شۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك تىل ماتېرىياللىرىنى تولۇق يىغالىشى ناتايىن ھەمدە يىغىۋالغان چەكلىك تىل ماتېرىياللىرىدىن بايقىلىۋاتقان تىل ھادىسىلىرىنى، تىل قانۇنىيەتلەرنى توغرا ۋە مەنتىقىغە ئۇيغۇن ھالدا شەرھىلىيەلىشى ناتايىن. بۇنداق ئەھۋالدا، كۆپ تىللاردىن ئومۇمىيلاشتۇرۇلغان تىل نەزەرىيىسىنىڭ ئۆرنەكلىك ۋە دەستۇرلۇق رولىدىن پايدىلىنىشقا، ئۇنى يېتەكچى قىلىشقا توغرا كېلىدۇ.

مەلۇم بىر مىللەتنىڭ تىلى ۋە ئەدەبىياتىنى كەسىپ قىلغان ئوقۇغۇچىلار «تىلشۇناسلىقتىن ئومۇمىي بايان» دېگەن بۇ دەرسنى چوقۇم ئوقۇشى شەرت، چۈنكى بۇ دەرس كۆپ تىللاردىن ئومۇمىيلاشتۇرۇلغان نەزەرىيىنى ئۆگىتىدۇ ۋە مەلۇم بىر كونكرېت تىل ئۈستىدە (مەيلى ئۇ بىر تىلنىڭ ئوخشاش بولمىغان دەۋرلەردىكى تارىخىي يادىكارلىقلىرىدا ساقلىنىپ قالغان تىل بولسۇن، ياكى ھازىر نەق قوللىنىلىۋاتقان تىل بولسۇن) تەتقىقات ئېلىپ بېرىشتا لازىم بولىدىغان زۆرۈرىي بىلىملەرنى، ھەمدە مەلۇم بىر كونكرېت تىل ئۈستىدە تەتقىقات ئېلىپ بېرىشنىڭ ئۇسۇلىنى ئۆگىتىدۇ. دېمەك، «تىلشۇناسلىقتىن ئومۇمىي بايان» دېگەن بۇ دەرسمۇ مەلۇم بىر مىللەتنىڭ تىلى ۋە ئەدەبىياتىنى كەسىپ قىلغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ كەسپىي دەرسلىرىنىڭ بىرى. ئۇ ھەرگىزمۇ كەسپىي دەرسلەرنىڭ سىرتىدىكى ئايرىم بىر دەرس ئەمەس. يەنە كېلىپ ئۇ باشقا كەسپىي دەرسلەرنى ئوبدان ئۆزلەشتۈرۈشىمىز ئۈچۈن مۇستەھكەم ئۇل سالىدىغان نەزەرىيىۋىي كەسپىي دەرس.

ئىلمىي تەتقىقاتتا شۇ ئىلىم ساھەسىگە خاس بولغان نەزەرىيىنىڭ يېتەكچىلىك رولىدىن پايدىلانماسلىق، نەزەرىيىدىن باش تارتىش سېپى ئۆزىدىن بولغان ئىلمىيسىزلارنىڭ، جاھالەت دەۋرىدە ياشىغان ۋە ياشايدىغان جاھىللارنىڭ خاسىيىتىدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن، بىز كەسكىن قىلىپ ئېيتالايمىزكى، بىز ئاڭلاپ كېلىۋاتقان «تىلشۇناسلىقتىن ئومۇمىي بايان» دېگەن بۇ دەرس تىل ۋە ئەدەبىيات ساھەسىدىكى باشقا كەسپىي دەرسلەرنى ئۆزلەشتۈرۈشىمىزنىڭ كۆڭۈلدىكىدەك بولۇشى ۋە شۇ نەتىجىدە كېلەچەكتىكى تىل تەتقىقاتىمىزنىڭ ئۈنۈملۈك بولۇشىنىڭ تۈپكى كاپالىتىدۇر.

سادا: سىز ئۇزاق يىل فاكولتېتىمىزدا ئىشلەش جەريانىدا جەمئىيەتكە كۆپلىگەن ئىختىساسلىقلارنى يېتىشتۈرۈپ بەردىڭىز ھەم ئۇلار جەمئىيەت ئۈچۈن تۆھپە قوشۇۋاتىدۇ. ئۇيغۇر خەلقى سىزدەك ئۇستازى بولغانلىقىدىن پەخىرلىنىدۇ. گەرچە پىنسىيىگە چىققان بولسىڭىزمۇ، كەسىپكە بولغان ئوتتەك ئىشتىياقىڭىز بىلەن يەنىلا مۇنبەردە دەرس ئۆتۈپ بىزنى تەسىرلەندۈردىڭىز. ئەمدى، سىزنىڭ فاكۇلتىتىمىزدىكى ئوقۇتقۇچى-ئوقۇغۇچىلارغا دەيدىغان يۈرەك سۆزلىرىڭىزنى ئاڭلاپ باقساق؟

زەينەپ نىياز (فاكۇلتېتىمىز ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلى ئوقۇتقۇچىسى): ئالدى بىلەن ھەممىڭلاردىن تولىمۇ مەمنۇن ئىكەنلىكىمنى بىلدۈرىمەن. مەن ئىزچىل دەرس ئۆتۈش جەريانىدا بارلىق ئىقتىدارىمنى سەرپ قىلىپ،

ئۇيغۇر تىلى ئوقۇتۇشى ۋە تەتقىقاتى ئۇچۇن ئۆزۈمنى بېغىشلىدىم. بۇ جەريانىدا فاكۇلتېتنىكى رەھبەرلەر ۋە كەسپداشلارنىڭ قوللىشىغا ئېرىشتىم. ئوقۇغۇچىلارمۇ ماڭا ھەمدەم بولۇپ، دەرسنى كۆڭۈل قويۇپ ئۆزلەشتۈردى. ھەر قېتىم بۇرۇن تەربىيىلىگەن ئوقۇغۇچىلىرىم مەندىن ئەھۋال سوراپ تېلېفون قىلسا، قەلبىم چەكسىز ھاياجانغا تولدۇ. دېمەك، مېنىڭ ئەجرىم مېۋە بېرىپتۇ. ئەمدى، ھازىرقى رېئاللىققا قارايدىغان بولساق، رىقابەت كەسكىنلىشىپ، خىزمەت تېپىش قېيىن مەسىلىگە ئايلاندى. شۇڭا فاكۇلتېتىمىز ئوقۇغۇچىلىرىغا دەيدىغانلىرىم : كومپيۇتېر، چەتئەل تىللىرىنى ياخشى ئۆگىنىڭلار. رىقابەتتە ئۇتىمىز دەيدىكەنمىز، بىزدە سۇنماس ئىرادە ۋە توختاۋسىز بىلىم يېڭىلاش روھى بولىشى كېرەك. ئەڭ ئاخىردا دەيدىغىنىم: ھەممىڭلارنىڭ ئىشلىرىغا غەلىبە، تۇرمۇشىغا خاتىرجەملىك يار بولسۇن !

ساداـ 21 ـ ئەسىرگە كىرىشىمىز بىلەنلا دۇنيا يېڭىلىقلىرى بىلەن ئەڭ زور دەرىجىدە ئۇچرىشىشقا باشلىدۇق. نۇرغۇن زىيالىيلار جاھانىنى كۆرۈپ يەنىلا مىللىي مەدەنىيىتىمىزنىڭ شۇ قەدەر ئۇلۇغلۇقىنى تەكتىلىدى. بۇگۈننىڭ نۇقتىسىدا تۇرۇپ سۆزلىسەك، ئۆز تارىخ ۋە مەدەنىيىتىنى ئۆگىنىش قانداق ئەھمىيەتكە ئىگە؟

نۇرگۈل تۇرسۇن (فاكۇلتېتىمىز تارىخ ـ مەدەنىيەت ئوقۇتقۇچىسى): ئۇيغۇرلار تارىخ ۋە مەدەنىيەت جەھەتتە ھەقىقەتەن دۇنيادىكى قەدىمكى مىللەتلەرنىڭ بىرى. چۇنكى، ئۇيغۇرلار ۋە ئۇلارنىڭ ئەجدادلىرىنىڭ تارىخى ئۇزۇن، مەدەنىيەت مىراسلىرى مول بولۇپ، ئۇ جۇڭخۇا مىللەتلىرى مەدەنىيەت خەزىنىسىنىڭ ئورگانىك تەركىبى قىسمى. بۇ تەركىبى قىسىم كەم بولسا، جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ تارىخى ۋە مەدەنىيىتى مۇكەممەل بولمايدۇ. ئۇيغۇرلارنىڭ تارىخي ۋە مەدەنىيىتىنىڭ قىممىتى ھەقىقەتەن يۇقىرى بولۇپ، ئۇنى تۆۋەندىكى جەھەتلەردىن چۈشىنىشكە بولىدۇ.

1. بىر مىللەتنىڭ تارىخى ۋە مەدەنىيىتى، شۇ مىللەتنىڭ ئىجادچانلىق روھىنى ئۆستۈرۈشكە پايدىلىق ئىمكانىيەتلەرنى يارىتىپ بېرىدۇ. چۇنكى مىللي تارىخ ۋە مىللي مەدەنىيەت، شۇ مىللەتنىڭ ئەڭ مۇھىم بايلىقى. مىللەت تارىخى ۋە مەدەنىيىتى بىلەن مەزكۇر مىللەت دېئالېكتىك بىردەكلىككە ئىگە بولىدۇ. شۇڭا، سىستېمىلىق ۋە تېپىك مىللەت تارىخنىڭ ۋە مىللى مەدەنىيەتنىڭ بولۇشى ھەمدە شۇ مىللەت تارىخي ۋە مەدەنىيىتىنى، مەزكۇر مىللەت توپنىڭ بىلىشى، كەلگۈسى ئەۋلادلارنىڭ ئۆزىنى بىلىش، روھى جەھەتتىن ئۆزىنى تويۇندۇرۇش، ئۆزىنى ئۆزلۈكسىز تەرەققي قىلدۇرۇش، شۇنداقلا، يېڭى ئىجادىيەت، كەشپىياتلارنىڭ بارلىققا كېلىشىنى روھى ئوزۇق بىلەن تەمىن ئېتىدۇ. ئۆزىنىڭ باشقا مىللەتلەر بىلەن بىللە مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇش ۋە تەرەققى قىلىشى ئۈچۈن ئۈل سالىدۇ.

2. ئۇيغۇرلارنىڭ تارىخ ۋە مەدەنىيىتىنى بىلىش، مىللىتىمىزنىڭ ئۇيۇشۇشچانلىقى ۋە ئىتتىپاقلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈشكە پايدىلىق. مىللەت تارىخى ۋە مىللي مەدەنىيەت، بىر مىللەتنىڭ ئۇيۇشۇشچانلىقىنى بىر ـ بىرىگە چىرماپ تۇرىدىغان مەنىۋى يىپ. بۇ يىپ بىلەن باغلانغان مىللەت، دۇنيا مىللەتلىرى بىلەن بىرلىكتە، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە مىللەتلەر ئارا ئورتاق گۈللەپ، بىللە مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇش جەريانىدا ئۆزىنىڭ رولىنى تېخىمۇ ياخشى جارى قىلدۇرالايدۇ.

3. ئۇيغۇرلارنىڭ تارىخىغا، مەدەنىيىتىگە قىممەتلىك جاۋاھىراتلار، كەشپىياتلار ۋە قىممەتلىك تەجرىبىلەر، ئاچچىق ساۋاقلار مۇجەسسەملەشكەن. ئۇنىڭ ئىچىدە ساقلىنىشقا، ۋارىسلىق قىلىشقا ۋە جارى قىلدۇرۇشقا تېگىشلىك تەرەپلەر ناھايىتى نۇرغۇن.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بۇلارنىڭ قىممىتىنى نامايەن قىلىش، دېئالېكتىك ماتېرىيالىزمنىڭ پىرىنسىپى. يەنى، قەدىمكىنى بۈگۈن ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش، مىللەتنى دۇنياغا يۈزلەندۈرۈش، ئورتاق گۈللىنىشنىڭ ھەقىقىي ئەھمىيلىشىشى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا مىللىتىمىزنىڭ تارىخىنى ئۆتمۈشكە ئايلاندى، مىللىي مەدەنىيىتىمىزنى دەۋردىن قالدى، تومپايلىق دەپ قاراش، ئۇنىڭغا ئېتىبار بەرمەسلىك تېخىمۇ چوڭ خاتالىقلارنىڭ كىلىپ چىقىشىغا سەۋەبچى بولۇشى مۇمكىن. شۇڭا ئۆز مەۋجۇتلىقىمىزنى ساقلاش ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇش ئۈچۈن چوقۇم ئۆزىمىزنى بىلىشىمىز، خەلقىمىزنىڭ ئېسىل مەدەنىيەت ئەنئەنىلىرىدىن روھى ئوزۇق ئېلىپ، دۇنيا مىللەتلىرى ئارىسىدا تەڭ ئالغا ئىلگىرىلەش، ئۆز مەۋجۇتلىقىمىزنى ساقلاش ۋە تەرەققي قىلدۇرۇشنىڭ بىردىن بىر يولى.

سادا: نۆۋەتتە قانداق ئارتۇقچىلىقلار ۋە ئەدەبىيات ئىجادىيىتىدە ئارتۇقچىلىقلار بار؟

ئىمام موللاخۇن (فاكۇلتېتىمىز ئەدەبىيات پەنلىرى ئوقۇتقۇچىسى): فاكۇلتېتىمىز ئوقۇغۇچىلىرى ئارىسىدا شېئىر يازىدىغانلار كۆپ، ئەمما سىنىپلار بويىچە قارىغاندا ئاران 10%نى ئىگىلەيدۇ. ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا ئىپتىك ئەسەرلەرنى يازىدىغانلار يوق دىيەرلىك . مېنىڭچە، بۇنداق نەتىجىنىڭ كېلىپ چىقىشىدا، بىر تەرەپتىن ئوقۇغۇچىلارنىڭ قىزىقىشى ئاساسلىق رول ئوينىغان؛ يەنە بىر تەرەپتىن ئوقۇغۇچىلارنىڭ داڭلىق ئەسەرلەرنى ئوقۇپ ئىلھام ئېلىشى يېتەرلىك بولمىغان. ئەگەر بىز ئىجادىيىتىمىزدە يېڭىلىق يارىتىمىز دەيدىكەنمىز، ئەدەبىي ئەسەرلەرنى كۆپ ئوقۇپ، رېئال تۇرمۇشنى چوڭقۇر كۆزىتىپ، ئادەم ۋە ھادىسىلەرنى تەھلىل قىلىپ، ئۆزىگىچە ئۇسلۇب يارىتىشقا ئاساس سىلىشىمىز كېرەك.

سادا: دەۋرىمىز تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ، ئۇيغۇر مەدەنىيىتى يوقلىشقا قاراپ يۈزلەنمەكتە. بىز ياشلار مەدەنىيەت ۋە فولكلورىمىزنى قوغداشتا قانداق مەسئۇلىيەتنى ئۈستىمىزگە ئېلىشىمىز كېرەك؟

ئابلىكىم مەھەممەت (فاكۇلتېتىمىز ئەدەبىيات پەنلىرى ئوقۇتقۇچىسى): ئۇچۇر دەۋرى، پەن ـ تېخنىكىنىڭ ئۇچقاندەك تېز تەرەققى قىلىشى ئىلىم ـ بىلىمنىڭ پارتلىشى خاراكتېرلىك يېڭىلىنىشى ئۇيغۇر مەدەنىيىتى، فولكلورى ۋە ئەدەبىياتىنىڭ ھەقلىق مىراسچىلىرى بولغان ياشلىرىمىزنى يېڭى، مۇرەككەپ ۋە ئالاھىدە بىر ئىمتىھانغا چاقىرماقتا.

ياشلىرىمىز ھەر ۋاقىت ئۆزىنى يېتىلدۇرۇپ كېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئۇچۇر دەۋرىدە تەبىئەتنىڭ، ئىجتىمائىيەتنىڭ ۋە ئۆزىنىڭ بەزى سىرلىرىنى چۈشىنىپ بولالمايدىغان، تېڭىرقاپ قالىدىغان ئەھۋاللارغا دۇچ كەلمەكتە. ئۆگىنىش ئارقىلىق كونا سىرلارنىڭ يېشىلىشى مەلۇم مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش بىلەن بىرگە يېڭى سىرلارنىڭ بايقىلىشىنىڭ سەۋەبچى بولىۋاتىدۇ. قىسقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، دەۋرىمىز ياشلىرى ئەڭ تېز تەرەققىيات بىلەن ئەڭ زور ئەقلىنىڭ، ئەڭ چوڭ پۇرسەت بىلەن ئەڭ زور خىرىسنىڭ بىرلا ۋاقىتتا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلىپ، ۋەزىيەتنىڭ جىددىيلىكىنى چۈشۈنۈپ يېتىپ ئۆزى، مەدەنىيىتى، فولكلورى ۋە ئەدەبىياتى ھەققىدە سوغۇققانلىق ۋە ئەستايىدىللىق بىلەن ئويلىنىش دەۋرىنى باشلاتتى.

ساۋاقداشلارنىڭ مېنىڭدىن سوربغان «دەۋرىمىز تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ ئۇيغۇر مەدەنىيىتى، فولكلورى ۋە ئەدەبىياتى يوقلىشقا قاراپ يۈزلەنمەكتە. بىز ياشلار ئۇلارنى قوغداشتا قانداق مەسئۇلىيەتنى ئۈستىمىزگە ئېلىشىمىز كېرەك» دېگەن سوئالى ئەنە شۇ ئويلىنىشتىكى ھەربىرىنىڭ بىر كونكرېت ئىپادىسىدۇر.

مەن بۇ چوڭ سوئالغا تۆۋەندىكىچە ئەڭ قىسقا

جاۋاب بىرىمەن: ئۇيغۇر مەدەنىيىتى، فولكلورى ۋە ئەدەبىياتى ئۆزگىردۇ، يېڭىلىنىدۇ، تەرەققى قىلىدۇ. ئەمما، مەڭگۈ يوقالمايدۇ. چۈنكى، ياشىلىرىمىزنىڭ يۈقىرىقىدەك سوئاللىرى بار، سەن ۋە مەن بار. بىزدە مۇشۇنداق ئىشەنچ بار.

سادا: سىز 2007 ـ يىلى دوكتورلۇقتا ئوقۇۋاتقان مەزگىلدە گوللاندىيەگە چىقىپ بىر يىل خىزمەت ۋە ئۆگىنىش پۇرسىتىگە ئېرىشىپسىز. بۇ جەريانىدا ئەڭ مۇھىمى نېمىلەرنى ھېس قىلدىڭىز؟

دىلارا ئىسرائىل (فاكۇلتېتىمىز قەدىمكى ئۇيغۇر تىلى ئوقۇتقۇچىسى): پۇرسەت كۈتۈپ تۇرغانلارغا ئەمەس، تىرىشقانلارغا مەنسۇپ. مەن 2007 ـ يىلى گوللاندىيە ئۇتىرەخت ئۇنىۋېرسىتېتىدا مېھمان تەتقىقاتچى بولۇپ بىر يىل ئىشلىدىم. بۇ مەزگىلدە ئاساسلىقى چەتئەللىكلەرنىڭ ئۇيغۇرچە ئۆگىنىشى ئۈچۈن ئېنگلىزچە ئۇيغۇر تىلى گرامماتىكىسى تەييارلاندى. مېنىڭ دوكتورلۇق ئوقۇۋاتقان مەزگىلدە بۇنداق ياخشى بىر پۇرسەتكە ئېرىشىشىم ئالدى بىلەن كەسىپكە، ئاندىن چەتئەل تىلغا پۇختا بولغانلىقىمدىن بولدى. ئەمەلىيەتتە سىزنىڭ ئۆگىنىۋاتقان كەسىپىڭىز سىزنىڭ ئەڭ كۆرۈنەرلىك ئالاھىدىلىكىڭىز ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا، ساۋاقداشلار كەسىپ پەنلەرنى چوقۇم ياخشى ئۆگىنىشى كېرەك. شۇنىڭ بىلەن بىرگە كەسىپنى ياخشى ئىگىلەش ئۈچۈن، ئۇچۇر قورالى بولغان چەتئەل تىلىنىمۇ پۇختا ئىگىلەشكە توغرا كېلىدۇ. ھەر قايسى جەھەتلەردىن ئۆزىڭىزنى مۇكەممەللەشتۈرگىنىڭىزدە، سىز پۇرسەتنى ساقلمايسىز، پۇرسەت سىزنى ئىزدەپ كېلىدۇ.

1. كەسىپتە نەتىجە قازىنىمەن دەيدىكەنسىز، كەسىپىڭىزنى قىزغىن سۆيۈشىڭىز ئالدىنقى شەرت بولىدۇ. مەن گوللاندىيەدىكى ۋاقتىمدا بىر تەرەپتىن شۇ مەكتەپتىكى تەتقىقات تېمىسىنى ئىشلىگەچ، ئۆزۈمنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈش ماقالىسىنى يازدىم. بۇنىڭدىن سىرت يەنە بەزى تىلشۇناسلىق دەرسلىرىگىمۇ قاتناشتىم. ئۇ يەردىكى ئوقۇغۇچىلاردىن ئالغان ئەڭ چوڭ تەسىراتىم شۇ بولدىكى، ئوقۇغۇچىلار ھەممىسى ئۆزىنى قىلىۋاتقان كەسىپنى قىزغىن سۆيىدىكەن. شۇڭا ئۇلار كەسىپنى بېرىلىپ ئۆگىنىدۇ. بەزىدە ياخشى كۆرگىنىمىز بىلەن تاللىشىمىز ئوتتۇرىسىدا پەرق بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. لېكىن بۇنىڭ بىلەن ئۇمىدسىزلىنىپ كەتسەك بولمايدۇ. ئۆگىنىۋاتقان كەسىپىمىزنى بېرىلىپ ئۆگىنىپ، ئۇنى ھەقىقىي چۈشەنگەندە ئاندىن بۇ كەسىپكە ئۆزىمىزنى بېغىشلىيالايمىز. گوللاندىيە ۋە گېرمانىيىدە مۇشۇ كەسىپتە شۇغۇللىنىۋاتقان كەسىپداشلارنىڭ زور كۆپچىلىكى گەرچە ئۆزى تۈركىي مىللەت بولمىسىمۇ، ئۇلارنىڭ بۇ كەسىپكە بولغان مۇھەببىتى ۋە ئۆزىنى ئاتاش روھى مەندە ئىنتايىن چوڭقۇر تەسىر قالدۇردى. ئەگەر چەتئەللىكلەردىن ئۆگىنىشكە تۇغرا كەلسە، بىز ئەڭ ئالدى بىلەن ئۇلارنىڭ مۇشۇ روھىدىن ئۆگەنسەك بولىدۇ.

2. بىز شۇغۇللىنىۋاتقان ئۇيغۇر تىل ـ ئەدەبىيات كەسپى سەۋرىچانلىقنى تەلەپ قىلىدۇ. ئىجتىمائىي پەندە تېزلا نەتىجە قازىنىش ئاسان ئەمەس. ئۇ ئۆزۈن مۇددەتلىك ئەجىر سىڭدۈرۈشكە، شۇنداقلا بىلىم دائىرىسىنى ئۈزلۈكسىز كېڭەيتىشكە موھتاج.

3. خىزمەت ئىزدەش ياكى يۇقىرى ئۆرلەپ ئوقۇش مەسىلىسى نۇرغۇن ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئالدىغا قويۇلغان بىر تاللاش. يۇقىرى ئۆرلەپ ئوقۇش مەسىلىسىدە، ئوقۇغۇچىلار ئالدى بىلەن ئوقۇشنى خىزمەت ئىزدەش باش قېتىنچىلىقىدىن قۇتۇلۇشنىڭ بىردىن ـ بىر چارىسى دەپ قارىماسلىقى كېرەك. چۈنكى سىز ئۇ ئوقۇشنى تاماملىغاندا، يەنە ئوخشاشلا خىزمەت ئىزدەش مەسىلىسىگە دۇچ كېلىسىز. يۇقىرىلاپ ئوقۇشتا يەنە

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

كەسىپكە نسبەتەن قىزغىن ئىشتياقىڭىز بارمۇ يوق، بۇ مەسىلىنى ئايدىڭلاشتۇرۇشىڭىز كېرەك. يەنە بىر مەسىلە، سىزنىڭ باشقا شەرت- شارائىتلىرىڭىز سىزنىڭ يۇقىرىلاپ ئوقۇشىڭىزغا يار بېرەمدۇ يوق. شۇڭا ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئالدىدا تۇرغان ئوقۇغۇچىلار ئۆزىنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىنى ئەڭ مۇھىم چىقىش نۇقتىسى قىلىش كېرەك. ئەگەر سىز بۇ كەسىپنى قىزغىن سۆيىسىڭىز، بۇ كەسىپ بىلەن داۋاملىق شۇغۇللىنىش ئويىڭىز بولسا، شارائىتىڭىز يار بەرسىلا چوقۇم داۋاملىق ئوقۇش ئۈچۈن تىرىشىڭ. بولۇپمۇ هازىر مەكتىپىمىزنىڭ ۋە فاكولتېتىمىزنىڭ هەر قايسى جەهەتتىكى شارائىتى ئۆزلۈكسىز ياخشىلىنىۋاتىدۇ. ئۆرلەپ ئوقۇسىڭىز نۇرغۇن ياخشى پۇرسەتلەرگە ئېرىشەلىشىڭىز مۇمكىن.

دوكتۇر- ئاسپىرانتلار دەيدۇ: تىرىشقان تاغ ئاشار!

سادا: سىلەرنى «كەسپىمىزنىڭ يۇقىرى چوققىسىغا چىققان ئۇلگىمىز» دەپ قارايمىز. سىلەر كەسپىمىزنى تېخىمۇ چوڭقۇر نۇقتىدىن تەتقىق قىلغۇچىلار بولۇش سۈپىتىڭلار بىلەن، تولۇق كۇرس ئوقۇغۇچىلىرى بەش يىل جەريانىدا نېمىلەرنى ئۆگىنىش كېرەك دەپ قارايسىلەر؟

پەرهات تۇرسۇن (2008- يىللىق دوكتۇر ئاسپىرانتى، تونۇلغان يازغۇچى): ئۆزى قايسى كەسىپكە قىزىقسا، شۇنى تىرىشىپ ئۆگىنىش ۋە شۇ كەسىپكە دائىر دەرستىن سىرتقى ماتېرىياللارنى كۆپلەپ كۆرۈش لازىم. بەزى ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ئۆز دەرسىنى ئادەتتىن تاشقىرى مۇهىم ئورۇنغا قويۇۋېلىپ، ئوقۇغۇچىنى ئۆزى قىزىقمىغان دەرسلەرگە ئادەتتىن تاشقىرى زورلاپ، ئۇلارغا دەرستىن سىرت ماتېرىيال كۆرىدىغان ۋاقىت بەرمەسلىكى ئوقۇغۇچىلارنى نابۇت قىلىشى مۇمكىن.

تۇرسۇنجان ئىمىن (2008- يىللىق دوكتۇر- ئاسپىرانتى): بەش يىل هەرگىز ئاز ۋاقىت ئەمەس. ئەگەر ئۆزىمىز خالىساقلا ۋە ۋاقىتتىن ياخشى پايدىلانساقلا نۇرغۇن بىلىملەرنى ئىگىلىيەلەيمىز. تىلشۇناسلىق ۋە ئەدەبىيات كەسىپلىرىنىڭ چېتىلىش دائىرىسى بىرقەدەر كەڭ. شۇڭلاشقا، توختىماي كىتاپ ئوقۇش ۋە خاتىرە قالدۇرۇش ئادىتىنى يېتىلدۇرۇشىمىز؛ كەسىپىمىز بىلەن مۇناسىۋەتلىك كىتاپلارنىلا ئەمەس ئۆزىمىز قىزىقىدىغان كىتابلارنى تاللاپ ئوقۇشىمىز كېرەك. قەدىمكى ئۇيغۇر تىلى هازىرقى تىلىمىزنىڭ يىلتىزى ۋە ئۇيغۇر تىل- ئەدەبىياتى تەتقىقاتىنىڭ ئاساسى. قەدىمكى ئۇيغۇر تىلىنى ياخشى ئۆگەنسەك، هازىرقىنى تېخىمۇ ياخشى تەتقىق قىلغىلى بولىدۇ. بىز ئۇچۇن مۇهىم بولغان يەنە بىر ئىش چەتئەل تىلى ئۆگىنىش. ئوقۇغۇچىلىرىمىز چەتئەل تىلىنى ئۆگىنىشنى كېيىن باشلىغاچقا، چەتئەل تىلى ئۆگىنىشتە نۇرغۇن قېينىچىلىقلارغا ئۇچرايدۇ. ئەمما ئارىمىزدا چەتئەل تىللىرىنى ياخشى ئىگىلىگەن ئوقۇغۇچىلارمۇ بار. چەتئەل تىللىرىنى ياخشى ئىگىلەش بىزگە نۇرغۇن قۇلايلىقلارنى ئېلىپ كېلىدۇ. چۇنكى، كەسىپىمزگە ئائىت نۇرغۇن ئەسەرلەر ئىنگلىز، نېمىس، تۈرك، ياپۇن ۋە روس تىللىرىدا يېزىلغان. شۇڭلاشقا ئۆزىمىزنى مۇكەممەللەشتۈرۈشنى ئويلايدىكەنمىز چوقۇم چەتئەل تىللىرىنى بولۇپمۇ كەسپىمىز بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك بولغان ئىنگلىز تىلى، تۈرك ۋە نېمىس تىللىرىنى ياخشى ئۆگىنىشىمىز كېرەك.

ئوسمانجان جۇمە (2008- يىللىق دوكتۇر- ئاسپىرانتى): ئالدى بىلەن، ژورنىلىڭلاردىن بىزگە سەھىپە ئاجرىتىپ بەرگەنلىكىڭلار ئۈچۈن رەهمەت ئېيتىمىز. مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتى ئۇيغۇر تىل- ئەدەبىيات فاكۇلتېتىدا بەش يىللىق گۇزەل مىنۇتلار هەممىمىز ئۈچۈن ئىنتايىن ياخشى پۇرسەت. مەيلى بىز قانچىنچى يىللىقتا بولۇشىمىزدىن قەتئىينەزەر، هەر مىنۇت هەر بىرىمىز ئۈچۈن ئەڭ قىممەتلىك پۇرسەت

هېسابلىنىدۇ. مۇھىمى، ھەربىر دەقىقىنى قانداق ئۈتكۈزۈش ھەربىر ئەقىل ئىگىسىنىڭ ئۆزىگە باغلىق خالاس.

بىز مەزكۇر ئالىي مەكتەپكە قەدەم قويغاندىن باشلاپ تاكى پۈتتۈرگەنگە قەدەر، ئېنىقكى ھەرخىل سوئاللارغا دۇچ كېلىمىز. ئۇلار سوربغان سوئاللار تەمتىرىتىشى مۇمكىن. بۇ يەردە سىزلەرگە بېرىدىغان جاۋابىم شۇكى، سىزدە ئۆزىڭىز تاللىغان يولغا قارتا ئىككىلىنىش پوزىتسىيىسى بولمىسۇن، ئۆزىڭىزدە بىر مەيدان بولۇشى كېرەك، باشقىلار نېمە دېسە ھە دەپ ئەگىشىپ كېتىۋەرسىڭىز بولمايدۇ.

كەسىپى جەھەتتە، كەسىپكە دائىر بىلىملەرنى مۇكەممەل ئىگىلەش بىلەن بىرگە، كەسىپ تەرەققىياتى قەيەردىن قەيەرگىچە بولۇۋاتقانلىقى ھەققىدە مەلۇماتلارنى كۆرۈپ تۇرۇڭ. ھەرقانداق چوڭ ئىش كىچىك قەدەمدىن باشلىنىدۇ. سىزلەر بەزىدە بىزلەرگە قاراپ «قاچانمۇ شۇلارغا ئوخشاش بولارمىز!» دەپ ئويلىشىڭلار مۇمكىن. ھەممەمزنىڭ ئەقلىي ـ قابىلىيىتى چوڭ ئىشلارنى قىلىشقا يېتىدۇ. چۈنكى ھەممەمىز ئوخشاش يارىتىلغان. ئۆزىمىزدە بار بولغان يوشۇرۇن قابىلىيەتنى تونۇپ يېتىش ۋە ئۇنى جارى قىلدۇرۇش ئارقىلىق ئۆزىمىز نىشانلىغان مەقسەتكە يېتەلەيمىز. شۇڭا، سىزلەر چوڭ شاخقا ئېسىلماي، ھەركۈنلۈك ئىشلىرىڭلارنى ئورۇنداپ ماڭساڭلار، شۇنىڭدەك كېيىن نېمە ئىش قىلىشىڭلار ئۈستىدە نورمال بولغان ئارزۇ ـ غايە بويىچە قەدەم بېسىشىڭلارنىڭ ئۆزى غەلىبىدىن ئىبارەت.

قانداق ئۆگىنىش، نېمىلەرنى ئۆگىنىش مەسىلىسىگە كەلسەك، بەش يىل بەزىدە ئۇزۇن، بەزىدە بىردەمدە ئۆتۈپ كېتىدىغاندەك بىلىنىدۇ. ئالدىڭىزغا قارىسىڭىز ئۇزۇندەك بىلىنگەن بىلەن، باسقان قەدەملىرىگە قاراپ باقسىڭىز، كۆزىنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئۆتۈپ كەتكەندەك بىلىنىدۇ. بۇ بەش يىل جەريانىدا كۆيۈمچان ئوقۇتقۇچىلىرىمىز ھەممە بىلىمنى ئۆگىتىپ بولالمايدۇ، سىزگە قانداق ئۆگىنىش ئۇسۇلىنى ئۆگىتىپ قويغاندىن كېيىن، قالغان بىلىملەرنى ئۆزىڭىز ئۆگەنسىڭىز تەبىئىي ئۆگىنىپ كېتەلەيسىز. يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، كەسىپىي بىلىملەرنى مۇكەممەل ئىگىلەش بىلەن بىرگە، كەسىپكە دائىر بىلىملەرنى، جۇملىدىن تارىخ، مەدەنىيەت ۋە تۇرمۇش...دېگەندەك دەرسلەرنى يانداش قىلىپ ئۆگەنسىڭىز بەش يىلنى مەنىلىك ئۆتكۈزگەن بولىسىلەر دەپ قارايمەن. مەكتەپتە ئۆگەنگەن بۇ كەسىپىي بىلىملەر سىزگە نېمىلەرنى بەردى، نېمىگە ئىشلەتمەكچى دېگەنلەرنى ھەر ۋاقىت ئويلاڭ، كەسىپىي جەھەتتە يېتىلىش بىلەن تەڭ ئادىمىيلىك جەھەتتىمۇ ئۆزىڭىزنى تولۇقلاڭ، شۇندىلا كەسىپ ۋە ئادىمىيلىكتە تەڭ نەتىجە قازانغان بولىسىز دەپ قارايمەن.

نۇرئەخمەت ئوبۇل (2007 ـ يىللىق چاغاتاي ئۇيغۇر تىلى ئاسپىرانتى): ئالدى بىلەن كەسىپىمزنى قەدىرلەپ، ئۇنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ ئۆگەنگەندىن باشقا ئۇنۇبرسال بىلىملەرنى ياخشى ئىگىلىشىمىز؛ چەتئەل تىلىنى ياخشى ئۆگىنىپ ئۇنىڭدىن ئۇنۇملۇك پايدىلىنىشىمىز. ئۆزىمىزدىن قانائەتلەنمەي، ئۆزلۈكسىز ئۆگىنىپ بىلىمىمزنى يېڭىلىشىمىز، چوڭقۇرلاشتۇرۇشىمىز، نەزەر دائىرىمىزنى كېڭەيتىشىمىز. باشقىلارغا قارىغاندا كۆپرەك كۈچ سەرپ قىلىپ، جەمئىيەتتە ئۇلار بىلەن تەڭ، باراۋەر ئورۇندا تۇرالايدىغان، خىزمەت بىزنى ئەمەس بەلكى، بىز خىزمەتنى تاللايدىغان شەرت ـ شارائىتنى ۋە ئىقتىدارنى ھازىرلىشىمىز. كەسىپتە ئۇتۇق قازىنىپ جەمئىيەتتە ئورنىمىزنى تىكلىشىمىز كېرەك. ئۆگىنىش ۋە تۇرمۇشتا غەيرەتلىك، چىداملىق، جۇرئەتلىك بولىشىمىز؛ ساغلام بولغان پسىخىكىنى يېتىلدۇرۇشىمىز، ئۆزىمىزگە

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئىشىنىشىمىز، ئۇمىدۋار بولۇشىمىز؛ ئىشلىرىمىزدا سەممىي، ئەستايىدىل، ئىزچىل بولۇشىمىز؛ مۇستەقىل پىكىر يۈرگۈزىدىغان، ئەركىن تەپەككۇر قىلىدىغان، باشقىلار قىلمىغانىنى جۇرئەتلىك بىلەن قىلىپ، يېڭى نەزەريە ۋە يېڭى شەيئىلەرنى ئوتتۇرىغا چىقىرالايدىغان يېڭىلىق يارىتىش روھىنى يېتىلدۈرۈشىمىز كېرەك.

پۈرسەتنىڭ ئۆزلىكىدىن كېلىشىنى كۈتۈپ تۇرماستىن، ئۆزىمىز پۈرسەت يارىتالايدىغان قابىلىيەتنى يېتىلدۈرۈشىمىز؛ رىقابەت ئېڭىمىزنى ئۆستۈرۈپ باشقىلار بىلەن دادىل رىقابەتلىشەلەيدىغان، رىقابەتتە پۈت تىرەپ تۇرالايدىغان بولۇشىمىز؛ دەۋرنىڭ ئېھتىياجىغا ماسلىشالايدىغان بولىشىمىز؛ ئۆگەنگەنلىرىمىزنى ئەمەلىي ئىشلىتىپ، ياخشى نەتىجە ھاسىل قىلىپ جەمئىيتىمىزگە ۋە مىللىتىمىزگە تېگىشلىك ھەسسىمىزنى قوشۇشىمىز كېرەك.

ئابدۇمجىت جىلىل (2007 ـ يىللىق ماگىستىر ئاسپىرانتى): مېنىڭچە، تولۇق كۇرس ئوقۇغۇچىلىرى ئانا تىلىمىز ۋە ئۇنىڭ پۈتمەس ـ تۈگمەس مەنىۋى مېۋىسى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئۈمىدلىك ۋارىسچىلىرى بولۇش سۈپىتى بىلەن بەش يىللىق ئوقۇش جەريانىدا بىر پۈتۈن تارىخى دەۋرلەردىكى ئانا تىلىمىز ۋە ئەدەبىياتىمىز ھەققىدە بىر قەدەر مۇكەممەل ئاساسى بىلىمگە ئىگە بولغاندىن تاشقىرى، خەنزۇ ۋە قېرىنداش تۈركى خەلقلەر تىل ـ ئەدەبىياتى، دۇنيا ئەدەبىياتى نەمۇنىلىرىنى تېرىشىپ ئۆگەنگىنىدە؛ بۇ جەريانىدا قۇرال سۈپىتىدە خىزمەت قىلىدىغان خەنزۇ، ئىنگلىز، تۈرك تىللىرىنى پۇختا ئىگىلەشكە تىرىشچانلىق كۆرسەتكىنىدە؛ بۇ تىللاردا بىر قەدەر راۋان بولغان نۇقتۇق ۋە ئەمەلىي يېزىقچىلىق ئىقتىدارىنى ھازىرلىغىنىدا؛ تۇغرا، ئىلمىي ۋە ئۇزاق مۇددەتلىك ئۆگىنىش مېتودى ۋە ئادىتىنى يېتىلدۈرگىنىدە؛ كېينكى ئوقۇش، ئۆگىنىش، تەتقىقات ھاياتىغا مۇستەھكەم ئاساس تۇرغۇزالايدۇ.

نۇرۇنگۈل مامۇت (2008 ـ يىللىق ماگىستىر ئاسپىرانتى): مەكتەپ كۈتۈپخانىسى بىزنىڭ بايلىق خەزىنىمىز، ئىجتىھاد قىلساقلا خەزىنىدىن بايلىق تاپالايمىز. بەش يىل جەريانىدا كەسپىكە مۇناسىۋەتلىك كىتاپ ـ ماتېرىياللار ۋە باشقا ساھەدىكى كىتابلارنى كۆرۈپ ئۇنۇپرسال ساپايىمىزنى ئۆستۈرۈشكە ئەھمىيەت بەرسەك ۋە ئۆگەنگەنلىرىمىزنى ئەمەلىيەتتە ئىشلىتىپ كۆرۈشكە تىرىشىدىغان بولساق بۇ بەش يىلنى مەنىلىك ئۆتكۈزگەن بولىمىز.

گۈلجەننەت ياسىن (2008 ـ يىللىق ماگىستىر ئاسپىرانتى): ئالىي مەكتەپتە ئوقۇش پۈرسىتى ھەرقانداق ئادەمگە كېلىۋەرمەيدۇ. شۇڭا، قولىمىزغا كەلگەن بۇ پۈرسەتنى قەدىرلەپ، توختاۋسىز ئىلگىرىلەپ، ئۆزىمىزنى مۇكەممەللەشتۈرۈشىمىز لازىم. مۇشۇ كەسپىنى تاللاپ ئوقۇشقا كەلگەچكە چوقۇم كەسپىكە مۇھەببەت باغلىشىمىز، سۆيۈنۈش ھېسسىياتىمىز بىلەن ئۆگىنىشىمىز لازىم. ھەرگىزمۇ زېرىكىش تۇيغۇسىدا بولماسلىقىمىز لازىم. چۈنكى، بىز ياقتۇرغان ئىشلارنى قىلغىنىمىز بىلەن بەختلىك بولالمايمىز، بەلكى قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى قىلىش بىلەن بەختلىك بولالايمىز.

ھۆرىگۈل سامساق (2008 ـ يىللىق ماگىستىر ئاسپىرانتى): نەتىجە ـ تىرىشچانلىقتىن كېلىدۇ، قىزىقىش تىرىشىشقا ئاساس بولىدۇ. سىز مەيلى نېمىگە قىزىقىڭ، شۇ جەھەتتە ئىزدىنىڭ، تىرىشىڭ. ئۆزىڭىزگە ئىشىنىڭ! ھامان بىر كۈنى شۇ قىلغان ئىشىڭىزدىن ھەممە ئاغزى ـ ئاغزىغا تەگمەي ماختىغۇدەك نەتىجە يارىتالايسىز. ئۆزلىكىڭىزنى، خاسلىقىڭىزنى نامايان قىلالايسىز. ھەممە قىلغانىنى ئەمەس، بەلكى ھېچكىم قىلمىغانىنى قىلىش تېخىمۇ مۇھىم.

ئاينۇر ياسىنجان (2008 ـ يىللىق ماگىستىر

ئاسپىرانتى): «مەن ئالىي مەكتەپكە تېخى تۇنۇگۈنلا كەلگەندەكلا قىلغان ئىدىم، بەش يىللىق ھاياتىمنىڭ قانداق قىلىپ بۇنچىۋالا تېز ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيلا قالدىم». مانا بۇ ئوقۇش پۈتتۈرگەن ھەرقانداق ئوقۇغۇچىنىڭ قەلبىدىكى يۈرەك سۆزى. ھايات شۇنداق، بەزىدە سىز شان ـ شەرەپلەرگە چۆمۈلۈپ كېتىسىز ـ دە، چېھرىڭىزدە خۇشاللىق كۈلكىسى جىلۋىلىنىدۇ. يەنە بەزىدە ئويلاپمۇ باقمىغان ئوڭۇشسىزلىقلارغا ئۇچرايسىز. كۆز ياشلىرىڭىز تۆكۈلىدۇ، ئۇمىدسىزلىنىسىز. مۇشۇ ئوڭۇشسىزلىق ۋە مەغلۇبىيەتنىڭ ھاياتىڭىزدىكى چىقىش يولىڭىزنى تېپىشنىڭ دەسلەپكى قەدىمى ئىكەنلىكىنى خىيالىڭىزغا كەلتۈرۈپمۇ قويمايسىز. ئۇمىدلىك ياشاش ھاياتىڭىزغا يېڭىچە مەنىلەرنى بېغىشلايدۇ. ئالىي مەكتەپ ھاياتىڭىزدا تۆۋەندىكىلەرگە دىققەت قىلىشىڭىزنى تەۋسىيە قىلىمەن: ئۆزىڭىزنىڭ قىزىقىشىنى ئاساس قىلىڭ. ئۆزىڭىزدە بار بولغان ئالاھىدىلىكلەرنى قىزىپ چىقىڭ؛ كىتاپ ئوقۇش سىزنىڭ بىلىمىڭىزنى تېخىمۇ چوڭقۇرلاشتۇرىدۇ. مېنىڭچە «قانداق كىتابلارنى ئوقۇش، قانداق ئوقۇش» مۇ ئويلىنىشقا تېگىشلىك مۇھىم مەسىلە.

كەلگۈسىمىز تېخىمۇ پارلاق

سادا: ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۆز ئالاھىدىلىكىنى جارى قىلدۇرۇپ جەمئىيەتكە يۈزلىنىدىغان مۇھىم باسقۇچ. سىز يېزىقچىلىق ۋە كومپيۇتېر لايىھىلەش ئىشلىرىدا فاكۇلتېتىمىزدىكى تالانتلىق ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىرى. سىز قانداق قىلىپ ئۆزىڭىزدە مۇشۇ ئىقتىدارلارنى يېتىلدۈرۈپ چىقتىڭىز؟

شۆھرەت ئابلا (2005 ـ يىللىقتىن): مەن ئالدى بىلەن سادا ژورنىلىنىڭ ماڭمۇ بىر كىشىلىك ئورۇن ئاجراتقانلىقىغا رەھمەت ئېيتىمەن. بىر جۈملىگە يىغىپ ئېيتقانىدا، مېنىڭ قىلغانلىرىم: قىزىقىشلىرىمنى تاشلىۋەتمەسلىك، ۋاقتىنى بىكار ئۆتكۈزمەسلىك، ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇشتىنلا ئىبارەت. ھەر قانداق بىر ئىشنى تاشلىۋەتمەي ئىزچىل داۋاملاشتۇرسىڭىز شۇ ئىشنىڭ ئەھلى بولالايسىز.

ھەرقانداق ئادەمدە غايە بولىدۇ، گەپ غايىنىڭ بولۇش ـ بولماسلىقىدا ئەمەس، ئۇنى تېز ئەمەلگە ئاشۇرۇشنىڭ توغرا يولىنى تاپالىغان ـ تاپالمىغانلىقىدا.

تۆۋەندىكىلەرى مېنىڭ نەزىرىمدىكى غايىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن قىلىشقا تېگىشلىك بولغان مۇھىم ئىشلار:

نىشان تىكلەش

سىز ئۆزىڭىزدىن ئەستايىدىللىق بىلەن «مېنىڭ نىشانىم نېمە؟» دەپ سورىسىڭىزلا نىشانىڭىزنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەلەيسىز. بىزدە: «بىر ئىشنى قىلىشنى نىشان قىلغىنىڭ ئۈنىڭ يېرىمىنى قىلغىنىڭ بىلەن باراۋەر» دەيدىغان ھېكمەتلىك سۆز بار. نىشان تىكلىگەندە توغرا نىشان تىكلەش ۋە بىرلا ۋاقىتتا بىرمۇنچە نىشانىنى تەڭلا تىكلىۋالماسلىق كېرەك. بىرلا نىشانىنى تىكلەپ بىرىنچىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇپ بولغاندىن كېيىن ئاندىن ئىككىنچىسىگە ئۆتۈش كېرەك.

بەل باغلاش

سىز ئىشنىڭ دەسلىپىدە قاتتىق ئىرادىگە كېلىشىڭىز كېرەك. قىسقىسى، ئۆزىڭىزنى بىر ئامالار بىلەن قاتتىق ئىرادىگە ئەكىلىشىڭىز كېرەك. ئاندىن ئىرادىڭىز بوشاپ قالغان ھامان ئۇنى چىڭتىپ تۇرۇشىڭىز كېرەك. (مەن بۇ يەرگە نېمىشقا كەلدىم؟ نېمە ئىشلارنى قىلىپ كېتىمەن؟ مەن قىلماقچى بولغان ئىشلىرىمنى قانچىلىك قىلالىدىم. يەنە قايسىبىرىنى قىلىشىم كېرەك؟) دېگەندەك سوئاللارنى ئۆز ـ ئۆزىدىن سوراپ تۇرۇشمۇ ئىرادىنى چىڭىتىشنىڭ ئاددىي ئۇسۇللىرى.

پىلان تۈزۈش

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

پىلان تۈزگەندە نىشانىگىزغا يېتىش ئۈچۈن لازىم بولىدىغان بارلىق خام ماتېرىياللارنى تاللاپ چىقىڭ ۋە ۋاقتىگىزنى ئەتراپلىق ئورۇنلاشتۇرۇڭ. (نېمىنى ئۆگىنىش، قايسى ۋاقىتتا ئۆگىنىش، قانچىلىك ئۆگىنىش، كىمدىن ئۆگىنىش...) دېگەنلەرنى پىلانلاڭ.

ئەمەل قىلىش

قىلىش ئەڭ تەس بولغىنىمۇ، سىزگە ئەڭ پايدىلىق بولغىنىمۇ مۇشۇ. بۇنىڭغا قاتتىق ئىرادە، مۇستەھكەم روھ ۋە چىدامچانلىق بولمىسا بولمايدۇ.

ئەمەل قىلىشتا چوقۇم ئىچكى كۈچكە تايىنىشىگىز، ئۆز-ئۆزىگىزنى نازارەت قىلىپ، مەجبۇرلاپ تۇرۇشىگىز كېرەك.

ئېسىگىزدە بولسۇنكى ئادەمنى مەڭگۈ تاشلاپ كەتمەيدىغان ۋە ئەڭ قەدىرلىك ئىنسانلاردىن قىلالايدىغان بىردىن-بىر نەرسە ئۆگەنگەن بىلىمىگىزدۇر.

سادا: سىز تەنتەربىيە بىلەن ئۆگىنىش ۋاقتىنى قانداق تەڭشەپ كېتىپ بارىسىز؟

مەريەمگۈل تۇرسۇن (2007-يىللىقتىن): مېنىڭچە، ئۆگىنىش ئوقۇغۇچىنىڭ ئەڭ ئاساسلىق مەسئۇلىيىتى ھەم ئۆزىگە خۇشاللىق بەخش ئېتىدىغان بىر ئىلمىي ئەمگەك. پەقەت توختىماي ئۆگىنىش، ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇش ئارقىلىقلا غايىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرغىلى بولىدۇ. ئەمما، ئاشۇ گۈزەل ئارزۇلارغا يېتىشتىن ئاۋۋال ساغلام بەدەن بولىشى كېرەك. ئەجدادلىرىمىز «ساغلام تەنده ساپ ئەقىل» دەپ ناھايىتىمۇ توغرا ئېيتقان. تىنىمىز ساغلام بولسا، ئاندىن ئۆگىنىشكە تېگىشلىك بىلىملەرنى تېز ئېگەللىگىلى بولىدۇ.

ئادەم مېڭىسى كومپيوتېرنىڭ قاتتىق دېتالى يېكى يۇمشاق دېتالى ئەمەس. ئۇ چارچايدۇ، ئارام ئېلىشقا مۇھتاج بولىدۇ. تەنتەربىيە چېنىقىشى ئارقىلىق ئۇنى ئەڭ ياخشى ئارام ئالدۇرغىلى بولىدۇ. لېكىن شۇنىمۇ ئەستە ساقلاش كېرەك، چەكتىن ئاشقان ھەرقانداق ئىش ئەكسىي تەسىر كۆرسەتمەيدۇ. شۇڭا ھەممە ئىشنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇپ، ئۆگىنىشنىمۇ ۋاقتىدا قىلىش كېرەك، تەنتەربىيە چېنىقىشنىمۇ ئۈزلۈكسىز داۋاملاشتۇرۇش كېرەك. مەن ئۆزۈمنى مىسال قىلىپ ئېيتسام، ھەركۈنى ئەتتىگەندە سەھەر تۇرۇپ مەيدانىنى ئۇچنى ئايلىنىمەن. پۈتكۈل بەدىنىم ھاياتى كۈچكە تولغانىدا ئىلىم ئۆگىنىمەن. ھەپتىنەڭ چارشەنبە، پەيشەنبە، جۈمە كۈنلىرى ساۋاقدىشىم چىمەنگۈل بىلەن مەكتەپ ۋالىبول كوماندىسىنىڭ بالىلىرى بىلەن بىرلىكتە، مەكتىپىمىزنىڭ تەنتەربىيە ساربىدا توپ مەشىق قىلىمەن. شەنبە، يەكشەنبە كۈنلىرى فاكۇلتېتنىكى توپ خۇمار دوست-يارەنلەرنى چاقىرىپ بىرلىكتە پەي توپ، تىكتاك توپ ياكى ۋالىبول ئويناىمەن. بىر سائەت كۆپ ئۇخلىغاندىن بىر سائەت كۆپ ھەركەت قىلىشنى ياخشى كۆرىمەن. بەزىدە تۇرمۇشۇم تولىمۇ ئالدىراش. ئەمما، ئۆگىنىشنىمۇ ۋاقتىدا قىلىمەن. مەن بۇ ئادەتلىرىمنىڭ ھەممىسنى يۇقىرى يىللىقتىكى ئاكا-ھەدىلىرىمدىن ئۆگەندىم. ھازىر تەنتەربىيە چېنىقىشى ھاياتىمنىڭ كەم بولسا بولمايدىغان قىسمىغا ئايلاندى. مېنىڭچە، بىز پەقەت ۋاقتىمىزنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرساق تەنتەربىيە چېنىقىشى سەۋەبىدىن ئۆگىنىشكە تەسىر يېتىش مەسىلىسى مەۋجۇت بولمايدۇ. بۇلار بىر-بىرىگە زىت ئەمەس. بەلكى، بىر-بىرىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ.

سادا: بۇ يىل فاكولتېتىمىزدىن ئاسپىرانتلىققا ئۆتكەنلەر ئەڭ كۆپ ھوسۇللۇق يىل بولدى. ئاڭلىساق شىنجاڭ پېداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ فىلولوگىيە ئىنستىتۇتىغا ئۆتۈپسىز. ئەمدى، ئاسپىرانتلىققا قانداق تەييارلىق قىلغانلىقىڭىز توغرىسىدا سۆزلەپ بەرسىڭىز؟

پاتىگۈل (2004 ـ يىللىقتىن، ھازىر شىنجاڭ پىداگوگىكا ئۇنۋېرسىتېتى ئاسپىرانتى): مەن ئاسپىرانتلىق ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلىشتا بەك كۆپ ۋاقىت سەرپ قىلدىم. ئەتراپىمىزدىكى باشقا مىللەتلەرگە قارايدىغان بولساق، ئۇلار 2010 ـ يىللىق ئاسپىرانتلىق ئىمتىھانىغا قاتناشماقچى بولسا 2009 ـ يىللىق ئاسپىرانتلىق ئىمتىھانى تېخى ئاخىرلاشماي تۇرۇپ 2010 ـ يىللىق ئاسپىرانتلىق ئىمتىھانىغا تەربىيەلەش سىنىپلىرىغا تىزىملىتىدۇ. مەيلى چەتئەل تىلى ماتېرىيالى ياكى سىياسەت ئوقۇشلۇقى بولسۇن، ئۇلار ھەرخىل نەشرىياتلاردىكى يېڭى نۇسخىسىنى سېتىۋالىدۇ. لېكىن، مەن ئۇنداق قىلمىدىم. مەن ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئالدىدا تۇرغانلارنىڭ ماڭا لازىم بولىدىغان ماتېرىياللىرىنى ئەرزان باھادا سېتىۋالدىم ھەم ھېچقانداق تەربىيەلەش سىنىپلىرىغا قاتناشمىدىم. پەقەت سېتىۋالغان ماتېرىياللىرىمغا تايىنىپ ئالدى بىلەن چەتئەل تىلى ۋە سىياسەتنى ياخشى تەكرار قىلدىم. چەتئەل تىلىنى ئۆگەنگەن ۋاقتىمدا ئۆزۈمنىڭ كۈچى يېتىدىغان ھەم نورمۇر ئالغىلى بولىدىغان سوئاللارنى ئالدى بىلەن ئىشلىدىم. سىياسەتنى كۆرگەن ۋاقتىمدا ئەڭ ئاۋۋال ئاساسلىق نەزەريىۋى بىلىملەرنى ئۆگەندىم. ئۇنىڭدىن كېيىن يىللىق تەقلىدى ئىمتىھان سوئاللىرىنى ئىشلىدىم. بۇ ئىككى پەندە ئاز تولا بىر نەرسە ئۆگەنگەندىن كېيىن كەسپىي پەننىمۇ قوشۇپ ئۇچ پەننى تەڭ تەكرار قىلدىم. ئىمتىھانغا 20كۈن قالغاندا «20كۈندە 20سوئال» دەيدىغان سىياسەتنىڭ تەكرارلاش ماتېرىيالى نەشرىدىن چىقتى. سىياسەتنى تەكرارلاشتا مۇشۇ ماتېرىيالنى ئاساس قىلدىم. چەتئەل تىلىدا航导ۋە航启نىڭ ئاخىرقى تۆت نۇسخا، ئاخىرقى ئۈچ نۇسخا ۋە مۆلچەرلەنگەن ماقالىلەر ئارقا ـ ئارقىدىن نەشرىدىن چىقتى. بۇ ۋاقىتتا كۆرىدىغان دائىرە كىچىكلەپ مۇھىم نۇقتىلارنى ئاساسلىق قىلىپ كۆردۇم. ئاخىرىدا مىنىڭ ساۋاقداشلارغا دەيدىغىنىم: ئاسپىرانتلىق ئىمتىھانى بىز ئويلىغاندەك ئۇنچە تەس ئەمەس، تىرىشىدىغانلا بولساق ھەممەيلەن ئۆتۈپ كېتىمىز.

ساداڭ: ھازىر چەتئەل تىلى ئۆگىنىش ناھايىتى مۇھىم ئىش قاتارىدىن ئورۇن ئالدى. سىز كۆپ يىل تىرىشىش ئارقىلىق ئىنگلىز تىلى 6 ـ دەرىجىدىن ئۆتتىڭىز. ئەمدى، ساۋاقداشلارغا تىل ئۆگىنىش تەجرىبىڭىزنى سۆزلەپ بەرسىڭىز؟

ئوسمانجان توختى (2005 ـ يىللىقتىن): بەزىلەر ئىنگلىز تىلىغا «بېرىش» نىڭ قىسقا يولى يوق دەيدۇ، مېنىڭچە بىز ھازىر مېڭىۋاتقان يوللاردىن قىسقراق يول بار، ئەمما «ئاسان» يولى يوق. ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىش جەريانىدا ھېس قىلغانلىرىمنىڭ بىرى: ئۇيغۇر تىلى كەسپىدە ئوقۇغىنىم بەك توغرا بولۇپتىكەن. كۆپۈنچە ئوقۇغۇچىلار ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشتە خەنزۇ تىلىنى ۋاستە قىلىپ، بۇ ئارقىلىق «بىر چالمىدا ئىككى پاختەك» سوقماقچى بولىدۇ. مۇشۇنىڭ ئۈزىلا بىر تۈيۈق يولغا باشلايدۇ. سىز ئۆزىڭىز تازا بىلىپ كەتمىگەن بىر تىل بىلەن يەنە بىر يات تىلنى قانداقمۇ تېگى ـ تەكتىگە يېتىپ ئۆگىنەلەيسىز؟!

گراماتىكا جەھەتتە، قېلىپقا سالغىلى بولمايدىغان خەنزۇ تىلى گراماتىكىسى ئىنگلىز تىلى گراماتىكىسىنى سىزگە چۈشەندۈرۈپ بېرىشتىن كۆرە، مۇرەككەپلەشتۈرۈپ، چۈشىنىكسىز بىر نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ بېرىدۇ. ئەگەر سىز ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىۋاتقان بولسىڭىز، ئۇيغۇر تىلىنى ياخشى بىلگىنىڭىز سىزنىڭ تەلىيىڭىز. «ئىنگلىز تىلى گراماتىكىسىنىڭ سىرى» نى يېشىپ بېرىدىغان گراماتىكا كىتابلىرىنى ئاز كۆرۈپ، ئۆزىڭىز تەتقىق قىلىپ بېقىڭ. بۇ ئاسان ئەمەس، ئەمما سىزنى بىرمۇنچە ئەگرى يولدىن ساقلايدۇ.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

سۆزلۈك ئۆگىنىش جەھەتتە، ئىنگلىز تىلى ئېلىپبەلىك يېزىق بولۇش سۈپىتى بىلەن، خەنزۇ تىلى بىلەن تۇپتىن پەرقلىنىدۇ. سۆزنىڭ ئىسىم، سۈپەت، پېئىل شەكىللىرى ئېنىق، ياسىغۇچى قوشۇمچىلىرىمۇ ئېنىق، ئۈيغۇر تىلى بىلگىنىڭىز ئۈچۈن، مۇشۇ نوقتىدا سىز باشقىلاردىن ئون باراۋەر تەلەيلىكسىز. ئۇنىڭدىن باشقا، نۇرغۇن سۆزلەرنىڭ كۆچمە مەنىدە ئىشلىتىلىشى ئۈيغۇرچىغا يېقىن كېلىدۇ. ئېنگلىزچە بىر سۆزنىڭ خەنزۇچىدا ئۇچ-تۆت مەنىسى چىقىشى مۇمكىن، ئۈيغۇرچىدىكى باراۋەر بىر سۆز بىلەن ئاشۇ سۆزنى تولۇق چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيسىز، قالغان «ئىككى-ئۈچ» مەنىسى كۆچمە مەنىدە ئىشلىتىلگەن بۇلۇپ، ئۈيغۇرچىدىمۇ باراۋەر كۆچمە مەنىدە ئىشلىتەلەيسىز.

يۇقىرىقىلارنى يىغىنچاقلىسام، «بىر چالمىدا ئىككى پاختەك» سوقماقچى بولماڭ، «پاختەك»نى بىر-دىن-بىر-دىن، ئايرىم-ئايرىم سوقۇڭ. قولىڭىزدا بىر ئېنگلىزچە-ئۈيغۇرچە لۇغەت، يەنە بىر ئېنگلىزچە-ئېنگلىزچە لۇغەت بولغىنى ياخشى. مەن بىلىدىغان بىر گرامماتىكا كىتابى: «شىنجاڭ خەلق سەھىيە نەشرىياتى» (2004-يىل 5-ئاي) نەشىر قىلغان، مۇھەممەد ئابدۇللا ئابدۇقادىر بىلەن بۇۋىنۇر بەكرىنىڭ «ئىنگلىز تىلى گرامماتىكىسى» دېگەن كىتابى پايدىلىنىشىڭىزغا ئەرزىيدۇ.

ئۇنىڭدىن باشقا، مەن پايدىسىنى كۆرگەن ياخشى ئۇسۇللاردىن: ئۆزىڭىز ياقتۇرغان بىرەر پارچە ياكى ھېكايىنى تېپىپ، ھەربىر جۈملە، سۆز، چىكىت-پەشكىچە قايتا-قايتا ئۆگىنىڭ، تەتقىق قىلىڭ. بىرەر ئاڭلاش ماتېرىيالىنى تېپىپ، تېكىستىنى كۆرمەستىن قايتا-قايتا ئاڭلاڭ. يۈز قېتىم، مىڭ قېتىم ئاڭلاڭ. ئەمما بۇنىڭ بىلەن چەكلىنىپ قالماي، كەڭ دائىرىلىك ماتېرىيال كۆرۈڭ، سىستېمىلىق ئۆگىنىمەن دەپ بىر خىل كىتابنى بىرىنچى قىسمىدىن ئالتىنچى قىسمغىچە كۆرۈشىڭىزنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق. ھەممىمىز يەنىلا ئىزدىنىۋاتىمىز، ئۆگەنگۈچىلەرگە ھەقىقى ئەسقاتىدىغان نەرسىلەرنى كېينىكى كۈنلەردە بىرلىكتە رويابقا چىقارغۇمىز.

سادا: ئالىي مەكتەپ ھاياتى تولىمۇ رەڭدار ھەم گۈزەلدۇر. ئەمما، بۇ رەڭدار ھەم گۈزەل ھايات بىزنىڭ تىرىشچانلىقىمىز بولمىسا، نېسىپ بولماسلىقى مۇمكىن. سىز دەل بۇ خىل ھايات پەيزىنى سۈرگۈچى، تىرىشچانلىقىڭىز ئارقىلىق نەتىجىگە ئېرىشكۈچىدۇر. ھەر يىلقى ئوقۇش مۇكاپات پۇلى ۋە باشقا پائالىيەتلەردە ئىسمىڭىزنى ئاڭلاپ تولىمۇ ھەۋەس قىلمىز. بۇ نەتىجىلەرنىڭ قولغا كېلىشىدىكى سىر زادى نېمە؟

ئاسمە ئىلھام (2006-يىللىقىتىن): ئەمەلىيەتتە بۇنىڭدا ھېچقانداق بىر سىرمۇ يوق. ئەگەر بار دېيىلسە، ئۇ مەندىكى ئۆگىنىشكە بولغان ئوتتەك قىزغىنلىق ۋە مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشقا بولغان كۈچلۈك ئىنتىلىش، ئۆزۈمگە ئىشىنىش، ئەڭ مۇھىمى مەندىكى ئىزچىللىق. مېنىڭچە ھەر بىر ئوقۇغۇچىدا ئۆگىنىشكە نىسبەتەن قىزغىنلىق، بىلىم ئېلىشقا نىسبەتەن ئوتتەك ئىشتىياق بولىدۇ. لېكىن، مۇشۇ قىزغىنلىق ئىچىدىن مۇۋەپپەقىيەتكە قاراپ مېڭىش ۋە نەتىجە قازىنىش ئۈچۈن سىزدە چوقۇم قەتئىي داۋاملاشتۇرۇش روھى بولۇش كېرەك.

ھېلىمۇ ئېنىق ئېسىمدە، تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمدا ئەدەبىيات مۇئەللىممىز داۋاملىق: «ئادەمنىڭ غايىسى قانچە ئۇلۇغۋار بولسا، ئىرادىسى شۇنچە مۇستەھكەم بولىدۇ. تىرىشچانلىقىمۇ شۇنچە كۈچلۈك بولىدۇ» دەيدىغان. بەلكىم مۇئەللىمنىڭ بۇ سۆزلىرى ماڭا قاتتىق تەسىر قىلغان بولسا كېرەك،

شۇنىڭدىن باشلاپ مەندە تىرىشىپ بىلىم ئىگىلەپ داڭلىق ئالىم بولۇش ئارزۇسى تۇغۇلدى. شۇ ئارزۇ بىلەن تولۇقسىز ۋە تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپلەرنى ياخشى نەتىجىلەر بىلەن ئوقۇپ تۈگەتتىم ھەمدە خېلى ياخشى نەتىجە بىلەن بۇ مەكتەپكە قوبۇل قىلىندىم.

ھەر كۈنى ئۆتۈلگەن دەرسلەرنى تەكرار قىلغاندىن سىرت مۇئەييەن ۋاقىت چىقىرىپ ئىنگلىز تىلى ئۆگەندىم. ئۆزۈم ياقتۇرىدىغان كىتابلارنى ئوقۇدۇم. بۇلاردىن باشقا مەكتەپ ۋە فاكۇلتېت ئۇيۇشتۇرغان ھەرخىل ئەدەبىيات ـ سەنئەت ۋە تەنتەربىيە پائالىيەتلىرىگىمۇ ئاكتىپلىق بىلەن قاتناشتىم. گەرچە كۈنلىرىم ئىنتايىن ئالدىراشلىق ئىچىدە ئۆتكەن بولسىمۇ، لېكىن مەن ئىنتايىن خۇشال ئىدىم. شۇ ئارقىلىق بۇگۈنكىدەك نەتىجىلەرگە ئېرىشتىم. ۋاقىت ھەقىقەتەنمۇ تىز ئۆتىدىكەن. مانا كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئۇچ يىل ئۆتۈپ بوپتۇ. ئۆتكەن كۈنلىرىمنى ئويلىسام، مەن قىلىپ بولالمىغان يەنە نۇرغۇن ئىشلار بار ئىكەن. بۇلارنى ئويلاپ كۆڭلۈم يېرىم بۇلۇپ قالىدۇ. شۇڭا، ساۋاقداشلىرىمغا، مەكتەپداشلىرىمغا شۇنداق مۇراجىئەت قىلغۇم كېلىدۇ: گۈل توزسا يەنە قايتا ئېچىلىدۇ. لېكىن، ياشلىق كەتسە قايتىپ كەلمەيدۇ. ھەممىمىز ياشلىقىمىزنىڭ گۈلدەك مىنۇتلىرىنى بىلىم ئىگىلەشكە سەرپ قىلايلى! بىز ماڭىدىغان يول تېخى ئۇزۇن، مەنزىلىمىز تېخى يىراق!

سادا: مەكتىپىمىزگە كەلگەندىن كېيىن، قانداق ھىسسىياتقا كەلدىڭىز؟ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ بىلەن ئالى مەكتەپ ھاياتىڭىزدىكى بۇ ئۆتكۈنچى باسقۇچقا قانداق مۇئامىلىدە بولدىڭىز؟

مەھرىلا تەۋەككۈل (2008 ـ يىللىقىتىن): مەن پەن بىلىمگە بولغان ئوتتەك ئىشتىياقىم، پايتەخت بېيجىڭغا بولغان يۈكسەك قىزغىنلىقىمنىڭ تۇرتكىسىدە، ئۇزۇن مەزگىللىك تىرىشچانلىق كۆرسىتىش ئارقىلىق ئاخىر بۇ يىل، ئالىي بىلىم يۇرتى مەركىزى مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ قەلبىمدە ھۆرمەتلىك ئورۇن ئالغان ئۇيغۇر تىل ـ ئەدەبىياتى كەسپىگە كىرىپ، ئوقۇشقا مۇيەسسەر بولدۇم.

پايتەختتىكى بۇ بىلىم ـ مەرىپەت باغچىسىغا قەدەم ئالغان كۈنۈم تېڭىرقاش ۋە تەمتىرەش تۇيغۇسىغا ئارىلىشىپ كەتكەن بىر خىل، كۆچلۈك سۆيۈنۈش تۇيغۇسىنىڭ ئىلھامى بىلەن مەكتەپ قورۇسىنىڭ ئىچىنى بىر قېتىم ئايلىنىپ چىققانىدىم. شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە مەن نۇرغۇن نەرسىلەرنى ئويلىدىم. ئويلىغىنىم قانداقتۇر يېڭى مۇھىت توغرىسىدىكى شەخسىي ھېسسىياتىملا ئەمەس، يۇرتۇمدىن ئايرىلىش ئالدىدا ئاتا ـ ئانام، دوست ـ بۇرادەر، قېرىنداشلىرىمنىڭ ماڭا قىلغان ئوتلۇق نىدالىرى ۋە قەلبىمدە ئارزۇ دەرىخىمنى ئىلھام شەربىتى بىلەن سۇغۇرۇپ بۇيۇك نىشانلىرىمنىڭ رېئاللىققا ئايلىنىشى ئۈچۈن ئەقىل ـ ئىدراك، غەيرەت ـ جاسارەت ئاتا قىلىدىغان خاسىيەتلىك ماكان دەپ ئورۇن ئالغان بۇ يېڭى مەكتىپىم ئۈستىدىكى مۇرەككەپ تەھلىللىرىم بولدى. ئىشىنىمەنكى شۇ ۋاقىتتا ساۋاقداشلىرىممۇ ماڭا ئوخشاش غايىۋى تۇيغۇلارغا چۆمگەنىدى... شۇ خىل مۇرەككەپ تۇيغۇلار ئىچىدە 39 نەپەر ساۋاقدىشىم بىلەن بىللە ئالىي مەكتەپتىكى ئوقۇش ھاياتىغا كىرىشىپ كەتتىم.

كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە كەلگىنىمىزگىمۇ بىر يىل بولاي دېدى، بۇ جەريانىدا مەن خۇشال بولاي ياكى خاپا بولاي ھەر بىر كۈنۈمنىڭ يەنىلا كۆچلۈك ئۈمىدۋارلىق ۋە ئىنتىلىش كەيپىياتىدا ئۆتكىنى ئېنىق، چۈنكى مەن ئەزەلدىن ئۆزۈمگە شۇنداق خىتاب قىلىپ كەلدىم: «مەن ئۆز كەسپىم بولغان ئۇيغۇر تىل ـ ئەدەبىياتىنى چىن قەلبىدىن سۆيگەن بەختلىك ئۇيغۇر پەرزەنتى، مەن ھەقىقەتەن بەختلىك! چۈنكى مەن پايتەختتە تۇرۇپ، ئۇيغۇر ئالىملىرىنىڭ ئاقىل ئۇستازلىرى ۋە بىلىم ئىگىلىرىنىڭ تەربىيىلىشىگە مۇيەسسەر بولغۇچىدۇرمەن!».

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

راست، بىز ھەقىقەتەن بەختلىك، بۇ ھەم بىزنىڭ بەختىمىزنى ھېس قىلىشىمىز ۋە ئۇنىڭ قەدرىگە يېتىپ ئارزۇلىشىمىزغا باغلىق.

ئالىي مەكتەپ تولۇق ئوتتۇرا ھاياتىغا سېلىشتۇرغاندا ھەقىقەتەنمۇ ئالاھىدە ۋە خسلەتلىك ھايات باسقۇچى، چۈنكى مەن ئالىي مەكتەپ قويىنىدىكى ئەركىن ھايات قويىندا ئۆز خاسىيىتىمنى تېخىمۇ يارقىن ئىپادە قىلالايمەن، كۇچلۇك رىقابەت ئىچىدە بەھۇش نېرۋىلىرىمنى ئويغىتىپ ئىقتىدارىمنى مەردانە ھالدا نامايەن قىلالايمەن. ئەلۋەتتە39نەپەر ساۋاقدىشىمۇ بۇ خىل تۇيغۇلاردىن مۇستەسنا ئەمەس، چۈنكى ھەممەيلەن تاللانغان، خىللانغان نادىر ئوقۇغۇچىلارمىز. بىزنىڭ ئورتاق بەخت تۇيغۇسى ئىچىدىكى ئورتاق غايە ۋە شۇئارىمىز شۇكى: ئانا تىلىمىز ۋە مىللىي مەدەنىيىتىمىز ئۈچۈن ئاتالغان بۇ شەرەپلىك مۇساپىمىزدە مەڭگۈلۈك ئۇتۇق ۋە نۇسرەت بىزلەرگە مەنسۇپ! ئانا مەكتىپىمىز ۋە مۇھتەرەم ئۇستازلىرىمىز بىزلەردىن مەڭگۈ ئىپتىخارلىنىدۇ، بىزنىڭ نەتىجىلىرىمىز مىللەت پەخرى سەھنىسىدە مەڭگۈ جۇلالىنىدۇ!

بىلىم ئاسمانىدا پارلىغاندا ئاي،
بولغايمىز بىز ئۇنىڭ نۇرلۇق چولپانى!
ئىلىم كۇرىشىگە چاپتۇرۇلسا تاي،
بولغايمىز بۇ يولدا ئەلنىڭ پالۋانى!

سۈرەتلەرنى 2005 ـ يىللىقتىن نۇردۇن ئەينىدىن تارتقان